Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 20 גראשען | היינט 8 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 275/1570 | Łódź, Poniedziałek 26 listopada 1928 r. | זעקסטער יאהרגאנג | לאדז, מאנטאג, י"ג כסלו תרפ"ט | Nr. 275/1570

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 24-71

ענדערונג איז דער אינטערנאצ. באהן-קאנווענץ

וואַרשאַ, 25. (טעלעפאָניש). צוליב'ן איינפיהרען אין לעבען די נייע אינטערנאַציאָנאַלע קאָנווענץ וועגען דעם אַריבערפיהרען פון פּאַסאַזשירען און באַגאַזש, איז אויך נויטיג געווען צוצופּאַסען די פּוילישע טאַריף־אָפּמאַכען מיט די שכנישע מלוכות.

דעריבער האָט דאָס קאָמוניקאַציע־מיניסטעריום אַדורכגעפיהרט אַ רייהע רעדאַקציאָנעלע שינוים אין די אָפּמאַכען.

דערביי זענען גענומען געוואָרען אין בעטראַכט די פערגרעסערטע אָפּצאָהלען פון דעם פּוילישען פּאַסאַזשיר־טאַריף, און עס זענען אין איהם געמאַכט געוואָרען אויסבעסערונגען אין הסכם מיט די נייע בעדינגונגען פון אונזער ווירטשאַפטליכען לעבען.

קענען דעם, וואס מען טענה'ט: שלום אויף פעלקער...

לאָנדאָן, 25. (ספּ. טעל.) לויט אַ פעראָרדנונג פון קריגס־מיניסטעריום דאַרפען אַלע אָפיצירען און זעלנער פון דער בריטישער אַרמעי, אונ־ אָפּהענגיג דערפון, צו וואָס פאַר אַ וואָפען זיי געהערען — אַדורכמאַכען די אַוויאַציע־קורסען, כדי צו זיין צוגעגרייט צו דער קומענדיגער מלחמה.

וואָס שייך דעם פלאָט־מיליטער, מוז עס נישט נאָר קענען אומבעדינגט שווימען סיי אויף איבערוואַסער־שיפען סיי אויף אונטער־וואַסער־ שיפען, און אַ חוץ קרעם — אויך פליהען אויף הידראָאַעראָפּלאַנען.

אונגארישער אויסערן-מיניסטער קומט קיין ווארשא.

ווארשא, 25 (א. וו.) ווי מיר דערוויסען זיך, וועט דעם 30 ד. ח. קומען פון בודאפעשט קיין ווארשא דער אויסערן-מיניסטער פון אונגארן ה' וואלקא.

זיין קומען קיין ווארשא בעצוועקט צו שליסען א פריינדשאפטס-אפמאך צווישען פוילען און אונגארן.

אומזיסטע העלדישקייט פון א שיפס-קאפיטאן.

וויען, 25, (א.וו.) מען איז דא מודיע פון אמסטערדאם, אז נאהענט פון העלדער טרינקט זיך א האלענדישע שיף צוליב די בעשעדיגונגען, וואס זי האט בעקומען בעת'ן לעצטען שטורעם-ווי ט אויפ'ן ים.

די רעטונגס-שיפען, וואס זענען גערופען געווארען צוהילף האבען בעוויזען צו ראטעווען בעצייטענס עטליכע פאסאזשירען, וואס האבען זיך געפונען אויף דער צושעדיגטער שיף; דער קאפיטאן אבער אליין האט, נישט קוקענדיג אויף די אויפפאדערונגען צו ראטעווען זיך, נישט געוואלט פערלאזען זיין שיף, ארויסגעבענדיג גלייכצייטיג אויך א בעפעהל, אז זיין מאנשאפט זאל פערבלייבען מיט איהם אויפ'ן ארט.

בלויז איין מאטראז האט זיך נישט געפאלגט דעם בעפעהל פון זיין קאפיטאן, און ער האט זיך אריינגעווארפען אין וואסער. איהם האט מען טאקי בעוויזען אפצוראטעווען.

מען האלט, אז די שיף וועט אונטערגעהן.

בולגאריען און מאצעדאניען.

סאפיע, 25 (א.וו.) די געזאנדטע פון אויסלענדישע מלוכות האבען זיך געווענדעט צום אויסערן-מיניסטעריום מיט דער אנפראגע, צי די אקציע פון די מאצעדאנער דויערט ווייטער.

די בולגארישע רעגירונג האט דערויף געגעבען א תשובה, אז זי איז גענוג שטארק, כדי צו משפיע זיין אויפ'ן דערשטיקען די דאזיגע אקציע, ווען דאס זאל אבער נישט זיין גענוג, וועט זי זיך נעהמען צו רעפרעסיע-מיטלען.

——=:§:=——

נוצט אויס די געלעגענהייט!

פון היינט, מאנטאג, דעם 26 נאוועמבער ביז דעם 5 דעצעמבער ד. י.

פערקויף איך 50% פון די קאסמעטישע ארטיקלען

צו שפאט ביליגע פרייזן

15 ביז 30 פראצענט אונטער'ן פרייז

בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט גראטיס א פלאקאן עכט קעלניש וואסער JOHAN MARJA FARINA און א טובקע צאהן-פאסטע CHLORODONT

S.BUCHWAJC PIOTRKOWSKA 22 TELEF.: 31-43 i 59-67. פערפומעריע

קליינהענדלער-פעראיין אויף דער שטאט לאדז, פיעטריקאווער 6

מיר מאכען בעקאנט אונזערע מיטגלידער, אז זונטאג, דעם 9-טען דעצעמבער 1928 וועט פארקומען די

יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג

צום ערשטען טערמין 5 א זייגער אוועגד און צום 2-טען טערמין 7 א זייגער אווענד ביי יעדע צאהל אנוועזענדע מיטגלידער מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג, 2) טעטיגקייטס-בעריכט, 3) קאסע-בעריכט. 4) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע, 5) פרייע פארשלאגען. די פערוואלטונג.

בעמערקונג: זונטאג, דעם 2 דעצעמבער קומט פאר א פארוואהל-פערזאמלונג פון אלע מיטגלידער. אויך קומט פאר דעמזעלבען טאג 8 א זייגער אווענר א פערזאמלונג פון דער קאלאניאל-סעקציע. 2723

צענטר. סוחרים-און פאבריקאנטען-פערבאנד
אויף דער לאדזער וואיעוואודזטווע, פעטריקאווער 10.

מארגען, דינסטאג, דעם 27. ד. ח. 7 אווענד קומט פאר אין פעראיינס לאקאל פעטריק. 10

פייערליכע אויפנאהמע פאר דער א"י-דעלעגאציע

אין וועלכער ס'וועלען זיך בעטייליגען די ה"ה:

ל. יפה, ש. זשוכאוויצקי און ד"ר וואלדמאן (בערלין)

אויף דער פערזאמלונג וועלען די מיטגלידער פון דער ארץ ישראל-דעלעגאציע אפגעבען א בעריכט וועגען ווירטשאפטליכען מצב אין ארץ ישראל און וועגען די האנדעלס-מעגליכקייטען צווישען פוילען און פאלעסטינא.

צוליב דער וויכטיגקייט פון דער פערזאמלונג, ווערען די מיטגלידער געבעטען צאהלרייך צו ערשיינען.

די פערוואלטונג פון צענטר. סוחרים-און פאבריקאנטען-פערבאנד אויף לאדזער וואיעוואודזטווע, פעטריקאווער 10. 2720

Koledze memu **SALKOWI BIRNBAUMOWI** z powodu zgonu Jego 2724

B. P. **MATKI**

wyrażam najszczersze współczucia.

Hela Szylisówna.

צו דער חתונה פון אונזערע פריינד

פרל. **גוטשא גארפינקעל**

מיט ה' **הערשל קעסלער**

ווינשען א הארציגען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען

רוזשא ראבינאוויטש און פינקוס וויינטרויב. 2728

גדא טבא!

בברכת מז"ט אנו מברכים את חברנו סגן יושב ראש של הישיבה „תורת אליעזר" בלודז

מר **אלי' פסח פטאשניק** נ"י

לנשיאו את גיסתו בת ר' שמואל מרדכי ווארשאווסקי נ"י (משידלאווצי)

יהי' שזוגם יעלה יפה ויזכה לבנות ביתם על הרי יהודה ברוח ישראל סבא.

ועד הישיבה „תורת אליעזר" בלודז.

Dr. med. STUPEL

.12 Szkolna 12.

ספעציאליסט פאר הויט-, האר און וועגערישע קראנקהייטען, מענער - שוואכע, ליכט און רעש, רענטגען-שטראהלען און קווארץ- ליכט, עלעקטרא-טעראפיע.

נעהמט אן פון 6 ביז 9 אין אווענד.

לעכער מאשינאווע ווערען אויסגענייט צו ביליגע פרייזען

ג. נארדמאן ציגעלנא 29

פּויליש=אַמעריקאַנישער האַנדעלס=אָפּמאַך

וואַרשא, 25 (טעלעפאָניש) דער ראַטגעבער פון פּוילישען קאָנסולאַט אין וואַשינגטאָן ד״ר לעפּקאָווסקי איז נעכטען אַרויסגעפאָהרען קיין וואַשינגטאָן, און ער האָט מיט זיך מיטגענומען אינסטרוקציעס פון דער פּוילישער רעגירונג פאַר׳ן געזאַנדטען טשעכאַנאָווסקי מכּוח די ווייטערדיגע אונטערהאַנדלונגען וועגען אַ פּויליש אַמעריקאַנישען האַנדעלס-אָפּמאַך.

דער דאָזיגער אָפּמאַך זאָל גאָר בקרוב אונטערגעשריבען ווערען.

קריגס-צושטאַנד אין ליטע ווערט אָפּגעשאַפען.

ווילנע, 25. (ספּ. טעל.) פון קאָוונע מעלדעט מען, אַז אויף דער לעצטער זיצונג פון מיניסטאָרען-ראַט איז אַרויסגערוקט געוואָרען אַ פּראָיעקט מכּוח אָפּשאַפען פון 1 רעצעמבער ה. י. דעם קריגס-צושטאַנד אין קאָוונע.

די מלחמה-צענזור וועט בטל ווערען פון 1. יאַנואַר 1929.

קריגס-צושטאַנד וועט נאָר פערבלייבען אויף דער גרעניץ-ליניע פון פּוילען.

אַ סאָוויעטישע מיסיע ווערט אַרויסגעשיקט פון דער שווייץ.

בערן, 25 (ספּ. טעל.) די שווייצאַרישע מאַכט האָט פעסטגעשטעלט, אַז די סאָוויעטישע מיסיע, בראש מיט׳ן ה׳ אַ. באַגראָוו און פּראָפעסאָר זאַוואַדזקי, וועלכע זענען געקומען קויפען זייגערס, בעשעפטיגען זיך מיט ווירטשאַפטליכען שפּיאָנאַזש.

די קאָמיסיע איז באַלד פאָרגעלעגט געוואָרען צו פערלאָזען די גרעניצען פון דער שווייץ.

דער סך-הכּל פון אַמונדסען

פערקויפט זיינע מעדאַלען, כּדי צו דעקען זיינע חובות.

לאָנדאָן, 25. (ספּ. טעל.) דער אָסלאָ׳ער קאָרעספּאָנדענט פון „דיילי מייל“ מעלדעט:

נאָך אין 1924 האָט אַמונדסען באַנקראָטירט צוליב די גרויסע אויסגאַבען וועלכע ער האָט געמאַכט אין צוזאַמענהאַנג מיט זיין נאָרד-פּאָל-עקספּעדיציע. איצט זענען פערקויפט געוואָרען דורך אַ ליציטאַציע אַלע מעדאַלען פון דעם אומגעקומענעם פּאָל-פאָרשער פאַר 51 מעדאַלען האָט מען בעקומען הונדערט טויזענד פראַנק. דאָס געלד געהט אויף צו דעקען די תּובות פון דעם אומגעקומענעם העלד. קאָנראַד לאַנגאַרה, וועלכער האָט די מעדאַלען אָפּגעקויפט, האָט זיי מנדב געווען דעם אוניווערזיטעט אין אָסלאָ.

וויפיל יודען וואוינען אין סאַלאָניק?

סאַלאָניק. (י.ט.א.) דאָ זענען פערעפענטליכט געוואָרען די טיילווייזע רעזולטאַטען פון דער פאָלקס-צעהלונג, וואָס איז דורכגעפיהרט געוואָרען אין גאַנץ גריכענלאַנד דעם 15-טען מאַי ה. י. לויט די פערעפענטליכטע טאַבעלען וואוינען אין סאַלאָניק 47.996 יודען אויף אַן אַלגעמיינער בעפעלקערונג פון 236,524 נפשות. די יודען בילדען אַלזאָ אין סאַלאָניק 20 פּראָצ. פון דער גאַנצער שטאָט-בעפעלקערונג. עס איז כאַראַקטעריסטיש דאָס מיט אַן׳ערך 20 יאָהר צוריק האָט די יודישע בעפעלקערונג פון סאַלאָניק דערגרייכט ביז 150,000 נפשות און האָט געבילדעט 50 פּראָצ. פון דער שטאָט-בעפעלקערונג. די ווייטערע מאַטעריאַלען פון דער פאָלקסצעהלונג אין גריכענלאַנד וועלען וואַרפען אַ שיין אויף דער ווירטשאַפטליכער סטרוקטור און שפּראַך פערהעלטנישען פון גריכישען יודענטום.

דער שטורם=ווינד אין דייטשלאַנד

האָט אָנגעמאַכט גאָר גרויסע חורבנות.

האַמבורג, 25. (ספּ. טעל.) דער צווייטער שטורם-ווינד וועלכער האָט זיך נעכטען אַריבערגעטראָגען איבער דייטשלאַנד, יהאָט אָנגעמאַכט זעהר פיל שאָדען.

דער גאַנצער האַפען-בּרעג ליגט אונטער׳ן וואַסער.

שווער געטראָפען פון דער פערפלייצונג איז דער שלעזוויג-האָלשטיינער מערב-בּרעג, און אויך בעזונדערס די אינזעל זילט.

די דערפער הערנום און אַרקסום זענען פון׳ם אינזעל אָפּגעשניטען געוואָרען און שאַפען אַ בעזונדערען עלכּסטשטענדיגען אינזעל.

פּופּצעהן הייזער זענען אינגאַנצען פערלאָזט געוואָרען פון די איינוואוינער, ווייל דאָ וואַסער האָט דאָרט אַריינגעדרונגען אינעווייניג. דער באַהן-דאַך אונטער הערזום איז דורכגעריסען אין וועסטערלאַנד איז איינגעפאַלען אַ מויער.

אין קייטום האָט דער שטורם אומגעוואָרפען אַ אייזערנעם קוימען.

רופט זיך אָפּ, יורשים!...

געשטאָרבען דער דימענטען = קעניג אין אַמעריקאַ.

לאָנדאָן, 25. (ספּ. טעל.) פון ניו-יאָרק מעלדעט מען וועגען דעם טויט פון איינעם פון די רייכסטע מענשען אין די פעראייניגטע שטאַטען, טהאָמאַס רויאַן, וועלכענס פערמעגען עס ווערט אָפּגעשאַצט אויף 300 מיליאָן דאָלאַר.

דעם פערשטאָרבענעם האָט מען געהאַלטען פאַר׳ן רייכסטען אינהאַבער פון דימענטען-גרובען אין קאָנגאָ.

אַלט איז ער געווען 77 יאָהר. 3

א טעות צי א פּראָוואָקאַציע?

אַ מעשה מיט אַ בריף, וואָס איז פערלאָפען אין דייטשלאַנד.

בערלין, 25. (ספּ. טעל.) דער היינטיגער „בערלינער טאַגעבלאַט“ ברענגט פון ווייטאַר פאָלגענדע סענסאַציאָנעלע ידיעה:

דער פּרעזידענט פון דעם טיורינגער לאַנדטאַג הערמאַן לעבער, האָט די טעג בעקומען אַ בּריף, וועלכער האָט זיך אָנגעהויבען מיט די ווערטער: „ליבער חבר פריץ“!

לעבער׳ן האָט די ווענדונג, און נאָכמעהר דער אינהאַלט פון דעם בּריף שטאַרק איבעראַשט. דער פּרעזידענט האָט בעשלאָסען צו בעקענען מיט דעם בּריף דעם לאַנדטאַג:

אויף אַ זיצונג פון סעניאָרען-קאָנווענט איז בעשלאָסען געוואָרען אַנ׳אָפּשריפט פון דעם בּריף איבערצושיקען אַלע פראַקציעס. דער בּריף זאָל האָבען, על פּי טעות, אָנגעקומען צום פּרעזידענט לעבער, בעת ער איז געשריבען געוואָרען צום קאָמוניסטישען דעפּוטאַט צימערמאַן.

אין בּריף ווערט בעהאַנדעלט דער האַרטנעקיגער קאַמף צווישען דעם רעכטען און לינקען פליגעל פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי, און עס ווערט אָנגעוויזען, מיט וואָס פאַר אַ מיטלען עס ווערט אין דער פּאַרטיי געקעמפּט. דער לינקער פליגעל אין גאָטאַ האָט אויסגעאַרבייט אַ פּלאַן, ווי אַזוי פּטור צו ווערען פון די רעכטע אָנפיהרער.

דעם 1. מאַי פון קומענדען יאָהר דאַרף איינגעאָרדענט ווערען אַ דעמאָנסטראַציע מיט די רעכטע אָנפיהרער בּראש. ווען די דעמאָנסטראַציע וועט צוקומען צים ראַטהויז פון גאָטאַ, דאַרף אַ „לינקער“ חבר מיטטיילען דער פּאָליציי, אַז די פיהרער זענען בעוואָפענט און גרייטען זיך צו אַנ׳אָנפאַל. בעת דעם צוזאַמענשטויס מיט דער פּאָליציי דאַרפען די ליידונגס-מיטגלידער פון דער רעכטער זייט „עולצריגט“ ווערען.

דער שרייבער פונ׳ם בריף, דער ראַדיקאַלער פּאַרטיי-פונקציאָנאַר פּאַפּ פון יענאַ, וואַרפט, אין דעם בּריף, פון זיך אַראָפּ דעם פאָרוואורף, אַז ער זאָל האָבען ביים געוועהר-איינקויף אין 1923 צוגענומען 3000 דאָלאַר; „די דאָזיגע געמיינהייט“ — שרייבט ער, — „איז בעגאַנגען אַנ׳אַנדערער חבר“...

די קאָמוניסטען, וועלכע האָבען ביז צום פערעפענטליכען דעם דאָזיגען בּריף זיך געפילט פעסט, זענען איצט דערשלאָגען.

אַזוי טיילט מיט דער „בערלינער טאַגעבלאַט“. ס׳בלייבט איצט אָפּצוואַרטען אויף ערקלערונגען, צו עס איז טאַקי געשעהען אַ טעות ביים אָפּשיקען דעם בּריף, צי ס׳איז אַ פּראָוואָקאַציע.

אַרום דער גרויסער ערד=קניה פון קרן=קימת ביים חיפה=איינגוס.

ירושלים. (יט״אַ.) ווי מיר האָבען שוין טעלעגראַפיש מיטגעטיילט האָט דער יודישער נאַציאָנאַל-פאָנד דורכגעפיהרט אַ גרויסע ערד קניה, אַ דאַנק וואָס עס איז אַריבער אין יודישען רשות דער ערד-פּאַס ביים חיפה׳ר איינגוס, וואָס געהערט צו די פּרוכטבאַרסטע אין לאַנד. 22,000 דונאַם ערד איז ערוואָרבען געוואָרען דורכ׳ן קרן קימת און 5000 דורך דער „פּאַלעסטיין עקאָנאָמיק קאָרפּאָריישן“, וואָס איז געגרינדעט געוואָרען אין יאָהר 1925 דורך אַמעריקאַנער נישט-ציוניסטישע סימפּאַטיקער פון ארץ-ישראל-אויפבוי מיט די ה״ה בערנאַרד פלעקסנער, לואי מאַרשאַל און הערבערט לעהמאַן בראש.

דער קרן-קימת האָט פערגרעסערט זיין ערד-בעזיץ אויף דער שטרעקע פון חיפה ביז עכּו ביז 33.000.

שוין לאַנג זענען געמאַכט געוואָרען בעמיהונגען צו ערווערבען דעם דאָזיגען ערד שטח, די טערקישע רעגירונג האָט אָבער דערצו נישט דערלאָזט. די ענטוויקלונג פון חיפה׳ער פּאָרט, וואָס וועט וואַהרשיינליך ווערען אויך אַ פּאָרט פאַר די נאַפט-קוואַלען אין איראַק, וועט די גאַנצע געגענד זיכער פערוואַנדלען אין אַנ׳אינדוסטריעלען צענטער מיט פיל פאַבריקען און וואָהנהייזער אַרום דעם פּאָרט. דער פּרוכטבאַרער ערד-שטח ביים חיפה׳ער איינגוס וועט פערוואַנדעלט ווערען אין אַ לאַנדווירטשאַפטליכען הינטערלאַנד פאַר איינעם פון די גרעסטע פּאָרטען פון מיטעללענדישען ים, און וועלכען חיפה וועט אין דער צוקונפט פערוואַנדעלט ווערען.

צי איז די קרעבס=קראַנקהייט אָפּהענגיג פון געוויסע ראַסען=אייגענשאַפטען?

לאָנדאָן (י. ט. א.) אויפ׳ן אינטערנאַציאָנאַלען קאָנגרעס פאַר קאַמף מיט קרעבס-קראַנקהייטען האָט ד״ר סובּראַסקי געהאַלטען אַ רעפעראַט א. ד. ט. „די יודען און די קרעבס-קראַנקהייט“. דער דאָזיגער רעפעראַט איז איצט פערעפענטליכט געוואָרען אין דעם בעריכט פון קרעבס-קאָנגרעס, וואָס איז ערשינען אונטער דער רעדאַקציע פון פּראָפ. אַרכיבאַלד לייטש. אין זיין נאָכוואָרט שאַצט אָפּ פּראָפ. לייטש די אַרבייטען. וואָס זענען נוגע דער אָפּהענגיגקייט פון דער קרעבס-קראַנקהייט פון געוויסע ראַסען-אייגענשאַפטען. פון צייט צו צייט ווערט אויסגעדריקט די השערה, אַז איין מענשען-ראַסע איז ביז איצט אינגאַנצען פריי פון דער קרעבס-קראַנקהייט און ביי אַנדערע איז זי אַ זעהר אָפּטע ערשיינונג. די דאָזיגע השערות ווערען געשטיצט דורך פערשידענאַרטיגע סטאַטיסטיקעס.

די אַלע השערות זענען אָבער לויט דער מיינונג פון פּראָפ. לייטש שטאַרק צווייפעלהאַפט. צו שאַפען גענויע סטאַטיסטישע מאַטעריאַלען וועגען דער שטערבליכקייט פון דער קרעבס-קראַנקהייט אין פערשידענע לענדער און ביי פערשידענע ראַסען-גרופּען איז כּמעט אוממעגליך. עס איז אָבער פאַרהאַן אַ געוויסער גרונד צו בעהויפּטען, דאָס די יודען זענען פערהעלטנישמעסיג וויינציגער גענייגט צו דער קרעבס-קראַנקהייט, ווי די אַנדערע לאַנד-איינוואוינער.

יודישע פּראַקט=סאָלדאַ=טען אין דייטשלאַנד

פאָדערן ערד אויף קאָלאָניזאַציע.

בערלין, 25 (י.ט.א. טעלעגראַפיש). אין זאַל פון געוועזענעם פּרייסישען הערען-הויז איז פאָרגעקומען אַ צוזאַמענפאָהר פון די געוועזענע יודישע פראָנט-סאָלדאַטען, דער צוזאַמענפאָהר איז געפיהרט געוואָרען אונטער׳ן לאָזונג צו קאָלאָניזירען די געוועזענע פראָנט-סאָלדאַטען. ס׳זענען געוועהלט געוואָרען קאָמיטעטען: פאַר פּראַקטישע אַרבייט און פאַר שאַפען געלט-מיטלען.

אויף דער קאָנפערענץ זענען אָנוועזענד געווען פערטרעטער פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, בני ברית לאָזשע, צענטראַל-פעראיין פון די דייטשע יודען. אַלע האָבען צוגעזאָגט זייער שטיצע פאַר פערווירקליכען די פּלענער פון די געוועזענע פראָנט-קעמפער.

די קאָלאָניזאַציע וועט זיך אָנהויבען אין פריהלינג 1929 י.

געגרינדעט אַ יוד. לאַנדווירטשאַפטליכע שולע אין לעטלאַנד.

ריגע, (י.ט.א.) די רעגירונג האָט ערלויבט עפענען אין ריגע אַ יודישע לאַנדווירטשאַפטליכע שולע. דערביי האָט די רעגירונג געשטעלט אַ תּנאי, אַז נישט שפּעטער פון 1-טען מערץ 1929 מוז די שולע איבערגעטראָגען ווערען אויפ׳ן לאַנד. די רעגירונג האָט אַסיגנירט פאַר די הצטרכות׳ן פון דער שולע 3000 דאָלאַר.

Dr. DONCHIN

מאַניושקי 1, טעלעפאָן 97-9
ספּעציאַל אַרצט פאַר אויגענקראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט קיין פּוילען.
נעמט אָן טעגליך פון 10—1 מיטאָג און פון 4—7 נ.מ.
זונטאָג פון 10 ביז 1 בייטאָג.

LEKARZ DENTYSTĄ צאָהן-אַרצט
St. GELBERG
זאַכאַדניאַ 15, טעל. 31-08.
היילט גאַנץ פערנאַכלעסיגטע ציינער און מויל-קראַנקהייטען, אָפּהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראַהלונג, ספּעציעלער לאַבאָראַטאָריום פון קינסטליכע ציינער
נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 7 אָוונט.

Dr. med.
W. EYCHNER
גינעקאָלאָג-אַקושער
זגערזשער 11.
טעל. 34-72
נעמט אָן פון 6—8 אָוונט.

Dr.
J. POLAKOW
קינדער-קראַנקהייטען
קאָנסטאַנטינער 37a
טעל. 39-15
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן אין דער לעצטער צייט גיישיש מעדיצ (מעטרעקטור) פון 2 ביז 3½ נאָכמ. און 3½—5 נאָכמ.

Radjo-Orion
דער 5 לאַמפּיגער אָפּנעהמער
„SOLODYNA“
אונפערגלייכליך, מיט איהר דייטליכקייט און שטאַרקייט וואָס האָט אויך אַ לייכטע בעדינונג.
דער 4 לאַמפּיגער „Neutrodyna“
אָפּנעהמער, ערשטקלאַסיג און פון רעקלאַמע-פּרייזען! קורצוועלען-אַפּאַראַטען פון 20 ביז 3000 פאַר סטאַציעס פון יענער זייט ים. גינסטיגע בעדינגונגען.
„DYNAMO“ טעכנישע ביוראָ
Inż. D. Rubinstein
Łódź, Piotrkowska, 85 tel. 827
„Radjo“ אָפּטיילונג

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים=ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאַר ווענערישע הויט=קראַנקהייטען און מענער=שוועכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער.
קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראַלאָגיע און נערוועו=קראַנקהייטען.
קוואַרץ=לאַמפּ. עלעקטרישער היי׳ל=קאַבינעט קאָסמעטיק.
— — — טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אָוונד. — — —
פון 11 ביז 12 בייטאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמיטאָג נעהמט-אָן אַ פרוי-דאָקטאָר נור קינדער און פרויען.
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
— — בעזונדערע וואַרטע-צימער פאַר פרויען. — —
וויזיט 3 זל.

דער לעבעדיגער גרוס פון ארץ־ישראל.

וואס האבען דערצעהלט און געמאהנט די שלוחים פון „קרן היסוד”?

נעכטען אין אָוענט איז אין פילהאַרמאָניע־זאַל פאָרגעקומען די פייערליכע אַקאַדעמיע לכבוד דער א״י־דעלעגאַציע.

ס'איז געקומען אַן'אונגעהייער גרויסער עולם. ס'זענען געווען אַנוועזענד רעלעגאַציעס פון פערשי־דענע געזעלשאַפטליכע און פראָפעסיאָנעלע אינ־סטיטוציעס.

אויך די יודישע קהלה איז געווען פערטראָטען דורך ראַזאַר האָפמאַן, וועלכער איז ספּעציעל דער־לעגירט געוואָרען צו דער אַקאַדעמיע.

דער זאַל איז געווען רעקאָרירט מיט בלומען און ווייס־בלויע פאָהנען פון די ציוניסטישע פער־איינען און האַנדווערקער־אָרגאַניזאַציעס.

באַלד ווי רעפ. ד״ר ראָזענבלאַט עפענט די אַקאַדעמיע, שפּילט דער אָרקעסטער פון „בר־כוכבא” דעם פּוילישען נאַציאָנאַלען הימן און „התקוה”.

דאָס ערשטע וואָרט בעקומט

ד״ר וואַלדמאַן,

ער ערקלערט, אַז ער וועט רעדען וועגען גלות, ווייל ער איז אַליין אַ גלות־יוד, און קומט פון אַ לאַנד, וואו די יודען לעבען איבער אַ ראָפּעלטען גלות: יודען אַלס יודען, און די בעוואוסטזיניגע יודען בפרט פיהלען זיך אין אַ גלות צווישען די יודען גופא.

די מעהרהייט יודען איז שטאַרק פעראַסימי־לירט און פיהלט נישט אַפילו די נויטווענדיגקייט פון אַ ספּעציעל יודישען לעבען, אויף אַ גרויסער פערזאַמלונג פון דייטשע יודען דאַרפען פריהער אַ האַלבע שעה רערווייזען די יודען, אַז זיי זענען און דאַרפען זיין יודען.

דער אומשטאַנד, וואָ בלויז יודען האָבען זיך געהאַלטען 1800 יאָהר און זענען נישט אונטערגע־גאַנגען איז אַ פועל־יוצא פון

3 מאָמענטען:

1) די יודישע תורה, 2) די יודישע לאַגע, וואָס זיי זענען אין דער ווירטשאַפט געווען מאָנאָפּאָליזירט און אויסגעפיהרט — צו גוטווילינ, צי זייענדיג גע־צווינגען — ספּעציפישע פונקציעס. און 3) די יודען האָבען שטענדיג געהאַט אַ צענטער, צו וועל־כען זיי זענען געווען געווענדעט, למשל, שפּאַניען, מיט משה מימאָן, שפּעטער דייטשלאַנד מיט רבנו שלמה יצחק א. אַ. אויטאָריטעטען, וואָס זענען אַנער־קענט געוואָרען דורך אַלע יודען פון דער גאַנצער וועלט.

שפּעטער האָט זיך דער צענטער אַריבערגע־טראָגען קיין מזרח־אייראָפּע. אָבער די יודען זענען שטענדיג פול געווען מיט אַ פּראָטעסט.

אַן'ענגליכען געפיהל און אויסדרוק פון פּראָ־טעסט — דערצעהלט דער רעדנער — האָט ער געפונען ב׳ יידי טשעכען. אין עסטרייכישען פּאַרלאַ־מענט פלעגען זיי קומען, און ערקלערען, אַז זיי פּראָ־טעסטירען, וואָס אין 1618 יאָהר האָט מען ביי זיי צוגענומען זייער זעלבסטשטענדיגקייט. זיי האָבען שפּעטער געאַרבייט אָבער געוואַרט אויף דער אויס־לייזונג און זיך דערוואַרט.

אויך די יודען האָבען געוואַרט אין זייער פּראָ־טעסט, אַז אויב נישט זיי, איז וועניגסטענס זייער צווייט דור וועט בעפרייט ווערען.

ווען די יודען האָבען זיך אָנגעהויבען פיהלען אַלס שטענדיגע תושבים אָהן דעם פּראָטעסט, איז זייער לעבען געבראָכען געוואָרען.

די תורה האָט אויפגעהערט צו זיין דער פער־איינ׳ונגס־צענטער, וואָס האָט בעווירקט אַלעמען; דער ווירטשאַפטליכער יודישער מאָנאָפּאָל האָט אויפגע־הערט.

אין 1848 י. זענען געקומען די בירגער־רעכט פאַר די יודען כמעט פון גאַנץ אייראָפּע.

דאָס האָט די פראַגע פון די יודען אָבער נישט געלעזט.

שפּעטער נאָכ'ן קריג איז געקומען דער ווער־סאַילער טראַקטאַט מיט די נאַציאָנאַלע רעכט.

איצט נאָך 10 יאָהר

קען מען שוין מאַכען אַ שטיקעל בילאַנס.

קיינמאָל אין דער יודישער געשיכטע האָבען די יודען אַזוי פיל נישט געאָפּפערט פאַר זייערע ברידער ווי אין די צעהן יאָהר.

די אַמעריקאַנער האָבען אַריבערגעשיקט פאַר זייערע ברידער אין פּוילען, רומעניען, ליטע 750 מיליאָן דאָלאַר.

נאָר אַ דאַנק די אונטערשטיצונגען פון זייע־רע קרובים, האָבען די יודען אין אייראָפּע געקענט אויסהאַלטען דעם קריג.

וואָ סאיז דער פועל־יוצא פון

די גרויסע אנשטרענגונגען,

וועלכע האָבען נישט קיין גלייכען אין דער יודישער געשיכטע?

מיר האָבען אַמאָל שטאָלצירט, אַז מיר האָ־בען אויך אַרבייטער.

אין אַמעריקע האָבען מיר פערמאָגט פיר הונ־דערט טויזענד אָרגאַניזירטע אַרבייטער, היינט האָבען מיר קוים אַכציג טויזענד.

אַמעריקע איז איצט געזונט, און דאָס אַמע־ריקאַנער יודענטום איז שטאַרק, אָבער אויך דאָרט קען קומען אַ קריזיס, און ווען ער וועט קומען, וועט ער אין דער ערשטער רייה טרעפען די יודען.

אין ליטע האָבען די יודען שוין געהאַט אַנ־ אייגען מיניסטעריום מיט פולער רעכט און וואָס איז דאָרט היינט פון דעם געבליבען.

אין ניו־יאָרק געפינען זיך איבער הונדערט טויזענד יודישע קינדער, פון זיי בעקומען קוים 20 טויזענד אַ טיילווייזע אָדער פולע יודישע ערציהונג.

אין דייטשלאַנד האָבען די יודען פולע אויטאָנאָמיע, דאָרט וואוינען 554,000 יודען. פון זיי בלויז אין בערלין — 200 טויזענט. און אין פאַרי־גען יאָהר האָט די בערלינער קהלה אויסגעגעבען 850,000 פונט.

וואָ סקומט אָבער פאָר אין דייטשלאַנד? די לאַגע פון די יודען איז נישט געוואָרע ערגער. אַ קנאַפּע טרייסט! אין דייטשלאַנד קומען פאָר

30 פּראָצ. געמישטע חתונות

ס'ווערען געבוירען וועניגער יודען, ווי ס'געהען פער־לוירען דורך אָפּפאַלען און שטאַרבען.

אַזוי איז די לאַגע איבעראַל ש'ין היינט, אָדער אינ'ם נאָהענטסטען מאָרגען.

ס'איז אונמעגליך צ זיין הונדערט פּראָצ. יו־דען אין גלות. אַלע אויסבעסערונגען האָבען אַ ווערט ווען ס'איז דאָ אַ פונקט, אַרום וועלכען מען קען קאָנצענטרירען די אַרבייט פאַר'ן יודישען פאָלק.

נאָר איין לאַנד

נעמען מיר איין מיט אונזער אַרבייט — דאָס איז ארץ־ישראל!

תל־אביב האָבען מיר אַלע געשאַפען.

דאָרט אין תל־אביב האָבען די יודען נישט דעם געפיהל פון מינדערווערטיג, ס'שטעהט איצט די פראַגע — צי מ י ר וועלען הורכפיהרען דעם יו־דישען פּראָצעס פון דער וועלט־געשיכטע, צי מיר וועלען עס איבערלאָזען פאַר'ן קומענדיגען דור?

כ'האָב אָבער מורא — זאָגט דער רעדנער — אַז דער קומענדיגער דור וועט עס ש'ין נישט קע־נען, און אפשר וועט שוין נישט זיין ווער עס זאָל עס טון.

דעם וועקסעל פאַר'ן פעלקער־בונד האָבען מיר אויסגעשטעלט אַ ל ע, און א'יב ער וועט נישט געצאָהלט ווערען, וועלען מיר אַלע זיין באַנקראָט.

דער רעדנער רעדט אויך

וועגען יודישיזם.

ער האַלט עס פאַר אַ וואוילע זאַך, וואָס איז נייטיג, אָבער נישט פאַר קיין פולקומע זאַך. איינשטיין — זאָגט ער — קען נישט קיין יודיש און איז דאָך אַ יוד.

יעדער איינער דאַרף עפּעס טון פאַר א״י, פון יעדען יחיד הענגט אָפּ דער ערפאָלג, אָדער מיסערפאָלג פון א״י־אויפבוי.

די רעדעס פון ביידע א״י־דעלעגאַטען זענען געווען

אַ שאַרפּער פאַרזאַורף

דעם לאָדזער יודענטום פאַר זיין שוואַכער אַרבייט לטובת א״י, פאַר זייערע קליינע לייסטונגען פאַר'ן „קרן היסוד”.

ה' זשובאָוויצקי

האַלט אַ שעהנע רעדע, און וועלכער ער דערצעהלט, ווי דער מענש אויפ'ן א״י־באָדען ווערט איבערגע־בוירען, פיהלט זיך אָן מיט נייע געפיהלען און פאַסט אַנדערש אויף פערשידענע ערשיינונגען. ער ווערט פרייער, ריינער, שעהנער.

ער זינגט אַ לויב־געזאַנג פאַר'ן קולט פון אַרבייט און רופט אויס:

אַ קערפּער אָהן הענד איז אַ מום.

מיר מוזען האָבען אייגענע אַרבייט אייגענע אַרביי־טער!

ער דערצעהלט אַ רייה עפּיזאָדען, און ברענגט משלים, וואָ זיי בעקרעפטיגען זיינע אויספיהרונגען.

נאָכדעם בעקומט דאָס וואָרט

דיכטער לייב יפה.

מיט 4 יאָהר צוריק — הויבט אָן דער רעד־נער — האָב איך פונ'ם זעלבען אָרט דערצעהלט וועגען נאַקעטע פעלזען, זומפּען, וואָס ווערען פער־וואַנדעלט אין בליהענדע פעלדער, ווי עס איז דער עמק, וועלכען די אַראַבער האָבען גערופען דער „טאָל פון טויט”. דער דאָזיגער טויטען־טאָל ווערט פערוואַנדעלט אין אַ פּרעכטיגען בלומען־גאָרטען! כ'האָב דערצעהלט וואונדער פון עין־חרוד, וואו נרעון האָט אַמאָל אויסגעוועהלט זיינע קעמפער, און וואו ס'שטעהען איצט

די שעהנסטע קעמפער,

זענען „נהלל”, וואו ס'בעווייזט זיך דער צווייבער פונ'ם נייעם לעבען; כ'האָב דערצעהלט וועגען „נחלת יעקב” וואו ס'שטעהען חסידישע יודען, נעכ־טיגע לופט־מענשען ביז'ן פּאַס אין וואַסער, און טרו־קענען זומפּען, בויען שאָסייען און וועגען; כ'האָב דערצעהלט וועגען די נייע אונערוואַרטעטע ווייט־קייטען.

כמעט 70 קילאָמעטער פון חיפה ביז בית־שן קען מען איצט דורכגעהן

אויפ'ן יודישען באָדען,

וואָס איז ווי פּערטרונקען אין גרינס.

דער דיכטער דערצעהלט ווי ער איז איבער די פעלדער געפאָהרען מיט שלום אַש און ווי יע־

דער לאָדזער יודען:

נער אַ בעגייסטערטער און איבעראַשטער האָט געשעפּטשעט:

מה טובו אוהליך, יעקב, משכנותיך, ישראל!

דאָרט וואו אַראַבער קראַצען נאָך איצט די ערד, ווי צוריק מיט 4,000 יאָהר, אַרבייטען יודי־שע טראַקטאָרען און שנייד־מאַשינען.

גראָד אין דער צייט פון קריזיס איז אין א״י אויסגעוואַקסען דער לעבעדיגער אָרגאַניזם.

די האַלבע וויסטקייטען צווישען תל־אביב און פּתח־תקוה זענען פערוואַנדעלט געוואָרען אין בליה־ענדע קאָלאָניעס „מגדיאל”, כפר סבא, כנן.

מיט 4 יאָהר צוריק — דערצעהלט דער רעד־נער — האָט ער בעזוכט ה' זשובאָוויצקי'ן, ער האָט געוואוינט אין אַ געלט; אַרום איז געווען אַ מדבר, איצט איז מגדיאל אַ בליהענדע קאָלאָניע, מיט פינף הונדערט נפשות. בני ברק האָט זיך גע־בויט שווער, אָבער ס'איז שוין דאָך אויפגעוואַקסען אַ קאָלאָניע מיט זיבען הונדערט נפשות.

פּאַראָן ראַטשילד האָט אַמאָל געזאָגט וועגען זיך: איך בוי אויף זאַמד, וואָס איז געוואָרען שטיין. דאָס אויפלעבענדע פאָלק ווידערהאָלט אָבער דעם נס פון משה רבינו, ווען ער טוט אַ קלאַפּ אין שטיין, הויבט פון איהם גיסען וואַסער־לעבען.

מיר האָבען שוין

30,000 קאָלאָניסטען.

אָדער ווי ה' זשובאָוויצקי רופט זיי אָן — פּויערים. 59 פון די עקזיסטירענדע 106 יודישע קאָלאָניעס זענען אין זייער עקזיסטענץ פערבונדען מיט'ן „קרן היסוד”. פון זעקס הונדערט יודישע אַרבייטער אין די קאָלאָניעס איז זייער צאָהל אויסגעוואַקסען אויף 6,500 און זייער צאָהל וואָלט זיך נאָך מעהר גע־קענט פערגרעסערען, ווען דער „קרן היסוד” וואָלט געהאַט די נויטיגע מיטלען.

ס'איז געשאַפען געוואָרען אַ מילך־ווירטשאַפט מיט 12 טויזענד קיה פון וועלכע — 38. פּראָצענט זענען ראַסען־קיה. בעת אַ אַראַבישע קיה גיט 500 ליטער מילך אַ יאָהר, גיט אונזער קיה — 4000 ליטער.

די מענשען, וואָס זענען געווען אָפּגעריסען פון באָדען, ווערען איצט צוזאַמענגעוואַקסען מיט איהם, ציהען פון איהם אַ נייעם מוט,

נייע קראַפט און פרישקייט.

אויך די אינדוסטריע איז אין א״י געוואַק־סען, די צאָהל יודישע אַרבייטער האָט זיך פון 3000 אין 1923 י. פערגרעסערט אויף 25,000 אויף די מיטלען פון „קרן היס'ד” ווערט אויסגע־האַלטען אַ שול־וועזען פון 19 טויזענט קינדער, אַנ־שטאָט די פריהערדיגע 12,000.

ס'זענען געמאַכט געוואָרען פיל פעהלערען, ס'איז אָבער פיל אויפגעטון געוואָרען. אַ'יך די פעהלערען זענען אַנ'אויפטו, כדי מ'זאָל זיי נישט נאָכמאַכען. מ'האָט אָבער געקענט פיל מעהר אויפטון. ווען ס'וואָלטען געווען דערצו די נויטיגע מיטלען. די פּאָליטישע מעגליכקייטען, וואָס זענען אונז געגעבען געוואָרען זענען זעהר קנאַפּ אויסגע־נוצט געוואָרען.

דער רעדנער דערצעהלט דאַן וועגען דער טראַגעדיע פון סער הערבערט סעמועל, וועלכער איז געקומען ווי נחמיה און איז באַלד ענטטוישט געוואָ־רען; ער האָט גערופען צו די אַמעריקאַנער נבירים, נאָר זיי האָבען איהם נישט געהערט. ער האָט געמיינט, אַז ער טרעט אויף אַ פעלז, נאָר געטראָ־פען אויף זאַמד.

אַ הויכער פּוילישער מלוכה־מאַן,

וועלכער בעציהט זיך מיט סימפּאַטיע צום ציוניזם, האָט געזאָגט צום רעדנער:

— „איהר האָט אַ גרויסע בעוועגונג און זי איז אַ זיכערע, ווייל די יוגענד איז מיט אייך, זי איז אָבער אַ שוואַכע”.

לאָיד דזשאָרזש האָט געזאָגט צו לאָרד מעל־טשעט:

— „איך פערשטעה נישט די יודען: מ'האָט זיי געגעבען די מעגליכקייט צו מתקן זיין זייערע תפלות, די גאַנצע וועלט קוקט אויף זיי, און זיי קומען נישט אָפּנעהמען זייער לאַנד!”

ווען אין א״י איז ליכטיג, איז א״י אַלעמענס, געהערט דאַן צו אַלע יודען, ווערט דאָרט שלעכט — טרייסלען זיך אַלע אָפּ, און מ'וואַרפט עס אָן די ציוניסטען: — ס'איז זייערס, זיי זענען אין אַלעם שולדיג.

דער רעדנער זאָגט דאַן אַ פּאָר האַרבע ווער־טער

די לאָדזער יודען:

— אויב איהר דאַרפט נישט פאַר זיך, אַטע־קווירט זיך, זאָרגט פאַר אייערע קינדער!

דער רעדנער דערצעהלט וועגען גורל פון פיל מאָסקווער יודען, די יוגענט ווערט ענטוואָרצעלט, ס'געהט אַ דור, וואָס וועט נישט קענען איבער־לייענען די אויפשריפט אויפ'ן זיידענס מצבה.

יהודה הלוי האָט געזאָגט:

— נביאות קען מען זאָגען א י ן אָדער וו ע ג ע ן ארץ־ישראל!

דער א״י־גייסט וועט שטאַרקען אויך די היגע יוגענט, אַפילו די אַסימילאַציע פּאַראַזיטירט און לעבט אויפ'ן חשבון פון כבוד און פּרעסטיזש, וועלכען די יודען האָבען זיך ערוואָרבען אַ דאַנק ארץ־ישראל.

אין 62 לענדער ווערט געזאַמעלט

פאַר'ן „קרן היסוד” ביי די יודען, וואָס א״י פער־אייניגט זיי.

די דרום־אַפריקאַנישע יודען האַלטען זיך מיט'ן זכות פון א״י; אין פינלאַנד — ערקלערען די דאָרטיגע יודען — האָבען זיי שוין געהאַלטען ביים אונטערגעהן, א״י האָט זיי גערעטעוועט. די קאָלאָניזאַציע אין אַרגענטינאַ, קרים, בירא־בידזשאַן האָבען אַנ'אָרטיגע בעדייטונג, בעת א״י בעפרוכ־פערט און בעשטראַהלט אַלע.

נחום סאָקאָלאָוו האָט אַמאָל געזאָגט:

— ווען מ'בוים אין א״י, פיהלט מען אין דער גאַנצער וועלט, אַז מ'דאַרף מאַכען אַ חנוכת הבית!

די א״י־יסורים זענען

חבלי־לידה פון אַ נייעם לעבען.

פאַר פּוילען איז איצט אפשר נאָהנט קאָנקרעט די פראַגע וועגען קאָלאָניזירען א״י. אָהן „קרן־היסוד” איז קיין שום אַרבייט נישט מעגליך.

דער קריזיס פון דער 4. עליה איז געקומען, ווייל ס'האָבען אויסגעפעהלט מיטלען.

איבערהזרט נישט דעם געמאַכטען פעהלער! מאַכט אַנ'אָנשטרענגונג! די גאַנצע וועלט וועט זיך בויגען פאַר דעם נייעם לעבען, נייער קולטור, וואָס ווערט אָנגעצונדען אין ציון. נעמט אַנטייל אינ'ם שאַפען דאָס דאָזיגע נייע לעבען!

נאָך אָט דער הייסער רעדע, וועלכע איז אויפ־גענומען געוואָרען מיט שטאַרקע אַפּלאָדיסמענטען איז אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציע צו שטיצען דעם „קרן היסוד” און די א״י־אויפבוי־אַרבייט.

דער עולם איז זיך פונאַנדערגעגאַנגען מיט'ן „התקוה”־געזאַנג.

מיידלעך, היט זיך היי־יאהר!

א שלוקעריך פון פאַר'אַיאהריגען קאַרנאַוואַל...

(2) פאַרציאָהרען, בעת דעם קאַרנאַוואַל, האָט זיך אויף אַ פערוויילונג בעקענט דער יונגער פראַנ־צישעק ביעלסקי מיט דעם פריילין ה. איגנאַשעווסקאַ.

פון דער בעקאַנטשאַפט איז דער בחור געוואָ־רען אַנ'אָפטער איינגעהער אין דעם הויז פון איג־נאַשעווסקאַ'ס עלטערען, און לסוף — געוואָרען אַ חתן פון דעם מיידעל.

אַז עס איז געקומען דער זמן חתונה האָט דער חתן מגלה־סוד געווען דער כלה, אַז ער האָט נישט במחילה קיין לייטיש בגד, כדי צו קומען אויף דער חתונה. וואָס טוט אָבער נישט אַ מיידעל צוליב חתונה־האָבען? האָט זיך טאַקי די איגנאַ־שעווסקאַ בעמיהט ביי די עלטערען, און ביעלסקי האָט בעקומען אַ פּאָר הונדערט זל.

נאָכ'ן בעקומען די מטבע, איז דער „פוינעל”־חתן נעלם געוואָרען, און זיך מעהר נישט געוויזען אין דער שטוב פון דער איגנאַשעווסקאַ.

ביז — איינמאָל, האָט דאָס כלה־מיידעל גע־טראָפען דעם חברה־מאַן אין גאַס.

ער האָט זיך געמאַכט האַלב כלא ידעה און האַלב נעפּגר'ט, גלייך ער דערקענט זי נישט.

דעמאָלט האָבען זיך ביי דער אָפּגענאַרטער געעפענט די אויגען און זי האָט זיך, צו איהר גרעסטען ווייטאָג, דערוויסט, אַז דעם, וועמען זי האָט געוואָלט פערטרויען איהר צוקונפט, איז אַ פּשוט'ער שווינדלער פון פאַך...

אַ צווייט מאָל, ווען איגנאַשעווסקי האָט גע־טראָפען איהר געוועזענעם חתן אויפ'ן גאַס, האָט זי פערלאַנגט פון איהם אומבעדינג, ער זאָל איהר אָפּגעבען די פּאָר הונדערט גילדען. דער בוחר האָט אָנגעהויבען שטאַמלען: בע־מע און דאָס מיי־דעל איז אַריינגעפאַלען אין היסטעריע. עס האָט זיך געמאַכט אַ סקאַנדאַל און די מעשה האָט זיך פערענדיגט אין קאָמיסאַריאַט.

נעכטען איז דער פיפיגער „חתן” געשטאַנען פאַר'ן משפט און בעקומען 2 חדשים טורמע.

אַרטיסטישע קאַריערע פון אַ לאָדזער.

פאַר אונז ליגט די טעאַטער־ביילאַגע פון „האַמבורגער 8־אוהר־בלאַט“ אין וועלכער אַסוואַלד פאַנדרער גיט אַן'אויספיהרליכע אָבהאַנדלונג וועגען דער נייער פּרעמיערע אין האַמבורגער קאַמער־שפּיל טעאַטער — „דער רויטער גענעראַל“ פון הערמאַן אונגאַר מיט נאָר ושעליעזאַ פון בערלינער מלוכה־טעאַטער אין דער הויפּט־ראָלע.

נאָר ושעליעזאַ (זיין ריכטיגער נאָמען איז גאָרל אייזען) שטאַמט פון לאָדז און זיין אַקטיאָרישער אויפשטייג קלינגט ממש ווי אַ לעגענדע.

אין יאָהר 1922 ווערט איהם שווער דאָס „אויך מיר שפּילען“ אין די פערשידענע לאָדזער דראַמאַטישע קרייזלעך וועלכע קאָנען זיך נישט צושלאָגען צו ערנסטער טעאַטראַלער סטודיע־אַרבייט. ער פערלאָזט לאָדז, און לאָזט זיך אין דער וועלט אַריין.

אַ פעסטער גלויבען, פייערדיגען טעמפּעראַמענט און דער עיקר — טאַלאַנט דאָס איז געווען דער גאַנצער באַגאַזש און פערמעגען מיט וועלכען נאָר ושעליעזאַ איז אַריינגעטרעטען אין די טויערען פון מאָדערנעם בבלי־בערלין.

אַ באַגאַזש וועהר אַ פיינער, אָבער גענוג וועניג כדי זיך נישט צו דאַרפען ביטער ראַנגלען מיט נויט, און רחקות. אַ ראַנגלען זיך פון וועלכע פיל, פיל געהן אַרויס צובראָכען און דערשלאָגען זעהר זעלטען געלונגט עס איינעם פון הונדערט צו זיין דער זיגער. נאָר ושעליעזאַ געהער צו די לעצטע.

ער שפּילט אין העברעאישען גנעסין־טעאַטער, טרעט אַרויס אויף יודישע אָווענטען, אַרבייט, לערנט דייטש און דערוואַרט זיך ענדליך דעם טאָג פון אָנעהמען נייע אַרטיסטען „אין שטאַטס־טעאַטער. פון קנאַפּע דריי הונדערט עקזאַמענירטע קאַנדידאַטען, ווערען אַנערקענט פופצעהן, צווישען זיי איין יוד — נאָר ושעליעזאַ.

אַלס מיטגליד פון שטאַטס־טעאַטער שפּילט ער אַ גאַנצע רייה קלענערע ראָלען, מאַכט זיך בעריהמט אין דער ראָל פון פּערסישען קעניג אין דער אַלט־דייטשער פּיעסע פון הערשעלעס „די פּערסער“, רעציטירט אָפט די קלאַסיקער פון דער דייטשער ליטעראַטור פאַר דער בערלינער ראַדיאָ־סטאַציע, שרייבט אָבהאַנדלונגען וועגען פערשידענע טעאַטער־פּראָבלעמען אין דער בערלינער פּרעסע און דערגרייכט אַן'אונגעהויערען ערפאָלג אין דער גרויסער ראָל פון טורנאָ דער פּירשט אין „האַניבאַל“ אַלס פּאַרטנער פון ווערנער קראַוז.

נאָך דער אויפפיהרונג פון „האַניבאַל“ האָט כמעט די גאַנצע בערלינער פּרעסע זיך אַרויסגעזאָגט מיט בעגייסטערונג וועגען זיין שוישפּילערישען טאַלאַנט צו. אַנד. האָט דער „בערלינער טאַגעבלאַט“ געשריבען: דער יונגער נאָר ושעליעזאַ האָט זיך פערמאָסטען מיט'ן גרויסען „קראַוז“. אַלפרעד קער, דייטשלאַנדס בעסטער טעאַטער־קריטיקער, האָט געשריבען: „ניי, אינגאַנצען ניי און שטאַרק איז געווען טורנאָ אין דער אויפפיהרונג נאָר ושעליעזאַ“.

ווי געזאָגט שפּילט ער יעצט אין האַמבורגער קאַמער־שפּיל־טעאַטער מיט ערפאָלג. נעהמט מען אין אַכט אַז מיט קאַרגע 5 יאָהר צוריק האָט ער נאָך גערעדט דייטש מיט אַ יודישען אַקצענט, און אַז ס"ה איז ער יעצט אַלט 25 יאָהר מוז מען בעוואונדערען די אַרבייטס־קראַפט פון דעם ראָזיגען בעגאַבטען שוישפּילער.

ק—ר.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאַנאַ 25, טעל. 26-87
ספּעציעל אַרצט פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער־שוועכע, אַלע אַרט אַנאַליזען, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אָוו.

יורידישע עצות.

אין דער דאָזיגער אָפּטיילונג גיט די רעדאַקציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט“ ענטפערען אויף יורידישע פראַגען, וואָס ווערען צוגעשיקט שריפטליך פון אונזערע לעזער.

קופּאָן.
יורידישע אָפּטיילונג
פון „נייעם פאָלקסבלאַט“.
[illegible]
גילטיג דעם 26־טען נאָוועמבער 1928

8387. ג. גערנווילען.

מען האָט אייך נישט ריכטיג אינפאָרמירט, אַז אַן'אונטערנעהמער האָט נישט קיין רעכט צו פאָדערן פון אַן'אָנגעשטעלטען קיין קויציע.

דער אונטערנעהמער האָט יאָ דאָס רעכט צו פאָדערן אַ קויציע. די קויציע טאָר אָבער נישט בלייבען אין זיין רשות, נאָר מוז לאָקירט ווערען אין דער מלוכה באַנק.

8388. X פון שקאָלנאַ 28.

אַ ווערקשטעל, וואָס בעשעפטיגט 7 אַרבייטער מוז אומבעדינגט אויסקויפען 7־טע קאַטעגאָריע פאַטענט.

אויפ'ן סמך פון אַ פאַטענט פאַר'ן יאָהר 1929 טאָר מען איצט נאָך נישט אָנהויבען צו פיהרען די אונטערנעהמונג.

וויבאַלד איהר וואָלט אָבער יאָ שוין אָנהויבען, מוזט איהר אויסקויפען אַ פאַטענט פאַר'ן 2־טען האַלבען 1928 יאָהר.

וואָס שייך אומזאַץ־שטייער וועט איהר פערשטעהט זיך, דאַרפען צאָהלען גאָר טאָר די לעצטע 2 חדשים.

8389. K. L.

אויב איהר ווילט דער פּראָצעס זאָל זיך פיהרען פון אָרט, מוזט איהר איינצאָהלען אין דער געריכטס־קאַסע פאַר אוויזאַציעס פאַר די אָנגעגעבענע עדות און אויך פאַר'ן עקספּערט.

8390. אַ פעראינטערעסירטען.

דאָס האָבען דורכגעמאַכט אין פּוילישען מיליטער די דינסט־פּליכט אליין גיט נאָך נישט קיין שטאַטלאָזען די פּוילישע בירגערשאַפט, נאָר ער מוז זיך וועגען דעם בעזונדער בעמיהען. קוים בעמיהט זיך אַזאַ געדינטער שטאַטלאָזער וועגען דער פּוילישער בירגערשאַפט, בעקומט ער זי אָהן בעזונדערע שטערונגען.

8391 ז—ב 2:

אומאָפּהענגיג פון בעקומענעם אַרבייטסלוין, קוים פיהרט איהר אַ געמיינזאַמע בעל־הבתישקייט קאָן אייער זוהן אַלס צוואַנגס־מיטגליד פון דער קראַנקען־קאַסע נישט אויפגענומען ווערען.

וועגען דעם אָנגעגעבענעם פאַל פרעגט אָן ביי דער פערוואַלטונג.

8392 ל שמולצוויטש.

8393 אַ טעגליכער לעזער פון פל. קאָשציעלנאַ.

8394 אר—ק.

8395 פנחס לאַנדוי.

מעגען אייערע ענינים דאַרפט איהר זיך פערשטענדיגען פערזענליך מיט אונזער יוריסט, טעגליך פון 3—4 מיטברענגענדיג די צייטונג.

8396. ש. פון לוצקי.

אויפ'ן סמך פון וועקסעל־חוב קאָנט איהר אַריינטראָגען אַ זאַסטרזשעזשעניע אין דער היפּאָטעק.

איהר דאַרפט זיך וועגען דעם ווענדען אין געריכט.

8397. אַ לעזער פון אַלעקסאַנדער 25.

צי אייער ברידער האָט אָנגעוואוירען די פּוילישע בירגערשאַפט קאָנט איהר זיך אינפאָרמירען אין דער געמיינדע, וואו ער איז צוגעשריבען אַלס שטענדיגער איינוואוינער אָדער פערשטענדליכער פאַר אייך גערעדט דאָרט, וואו אייער פאָטער האָט גענומען אַ רוסישען פּאַס.

וואָס שייך די איבעריגע פראַגען מוזט איהר זיך מיט אונזער יוריסט פערזענליך פערשטענדיגען.

8398 י. מ. פאַרדאַנסק.

ס'איז אַ פראַגע וועגען וואָס פאַר אַ 16־ער אַרט. האַנדעלט זיך, אויב וועגען די מיליטערישע סאַניטאַרע פאָרשריפטען גייט עס ווערט אַזוי קוואַליפיצירט אַ געוויסע אויסקרימונג פון די פיס אָדער הענד.

8399 פריימאַן פון פאָמאַרסקע!

אויב דער בעשטאַנד אָדער די אינסטאַלאַציע פון לאָקאַל האָט זיך דורך דער צייט נישט געענדערט, קאָן מען די שוין איינמאָל פעסטגעשטעלטע סומע גרונד־דירה־געלד נאָך אַמאָל נישט איבערשאַצען.

8400 י. גאָלדשטיין:

אויב איהר ווילט מאַכען אַ געבוידיך פון קאָנטראַקט מוז ער אומבעדינג פריהער געסטעמפּעלט ווערען דורכ'ן אורזשאַנד טקאַרבאָווי.

„אַרט“
זאַכאָדניאַ 43
יודישער קאַמער־טעאַטער
לייטונג: מ. בראָדערזאָן.
היינט - 1 פאָרשטעלונג: אָנהויב 9.30 אַ זייגער אָווענד
„אַלץ טאַנצט“
1) שטאַרקער פון טויט — אינסצעניזירטע לעגענדע אין 2 אַקטען מיט פּראָלאָג, אינטערמעצאָ און עפּילאָג.
2) ליבשאַפט שיפט. 3) אונזערע קינדער. 4) איך ווילדען וואַלד. 5) ווען ווייבער שווייגען. 6) וואָס יעדער טהוט. 7) אַלץ טאַנצט.
הנחה־בילעטען זענען היינט גילטיג.
ליטער. לייטער: מ. בראָדערזאָן. מוזיק. לייטער: דוד בייגעלמאַן. דעקאָראַציעס און קאָסטיומען—ד. מאַטוס און ש. בלום. קאָנפערענסיערן: י. ריינגלאַס און מ. נעלקען

ביי'ם יודישען פּראָפ. שטיינאַך.

אַ בעזוך אין זיין וועלט־בערימטער לאַבאָראַטאָריע, וואו אַלטע ווערען יונג און זכרים—נקבות.

אין מיטען גרויסען טומעל פון די ווינער גאַסען, געפינט זיך די פעריונגונגס־לאַבאָראַטאָריע אָדער די פעריונגונגס־פאַבריק פון פּראָפ. שטיינאַך, וואו מען זוכט שוין יאָהרען וועגען און מיטלען ווי אַזוי פון אַלט מאַכען צוריק יונג און ווי אַזוי דאָס מענשליכע לעבען בכלל צו פערלענגערען.

אין מיטעל־אַלטער האָט מען געגלויבט צו דערגרייכען אַ פעריונגונג דורך אָננעהמען געוויסע סם־מיטלען, צווישען זיי, אויך וואַרעמע צואה פון אַ בהמה. דער ערשטער ממשות'דיגער און ווירקזאַמער פעריונגונגס־פּרוב, איז געמאַכט געוואָרען אין 1872 יאָהר, דורך די פראַנצויזישע פּראָפעסאָרען סקאַרד און ברוין, דורך געוויסע איינאַימפּונגען אין געשלעכטס־אָרגאַן. מען שרייבט שוין פון לאַנג צו אַ נאָר גרויסע בעדייטונג, די דריזען אין מענשליכען קערפּער, וועלכע ווירקען דורך זייערע אינערליכע און אויסערליכע סעקרעציעס, זעהר פיל אויף דעם וואַקסען, אויף דעם געזונד און אויף דער לעבענס־פעהיגקייט פון דעם מענשען בכלל.

צווישען אַט די דריזען שפּילען אָבער די הויפּט ראָלע צוויי געשלעכטס־דריזען (הערמאָנען). פּרובט מען, און מען שניידט אויס פון מענשליכען קערפּער אַט די צוויי דריזען, אַזוי פערלירט ער תיכף זיין געשלעכטליכע פעהיגקייט, זיינע מוסקולען ווערען שוואַכער און זיינע האָר אויפ'ן קאָפּ ווערען מיט אַמאָל גרוי. די זעלבע סמנים־וקנה קומען אויך דערפאַלט, ווען מען שוואַכט נאָר אָפּ און מען פערקלענערט די ווירקונג פון אַט די צוויי דריזען. און אין אַ מענש אויף דער עלטער איינגאַנצען קערפּערלעך געזונד און ביים קלאָרען פערשטאַנד, איז עס נאָר אַ ראַנק דער נאַטירליכער ווירקונג פון אַט די צוויי דריזען.

דער סוד פון יונג זיין ליגט, אַלזאָ, אין דעם נאָרמאַלען פונקציאָנירען פון די געשלעכטס־דריזען. אַלט ווערען, הייסט, ווען זיי הערען אויף נאָרמאַל צו פונקציאָנירען.

די דערמאָהנטע 2 פראַנצויזישע פּראָפעסאָרען, האָבען אַלזאָ, געפּרובט צו פערשטאַרקען צוריק די נאַטירליכע ווירקונג פון אַלט־געוואָרענע אָדער אָפּגעשוואַכטע געשלעכט־דריזען, געמאַכט פון דער צואה פון חיה'שע געשלעכט־דריזען. זיי האָבען זיך בענוצט מיט דריזען פון שאָף און רינדער. די איינאַימפּונגען האָבען דאָס רוב נישט געווירקט און אַמאָל האָבען זיי, פערקעהרט, נאָך ערגער געמאַכט.

ביז ס'איז געקומען פּראָפ. שטיינאַך, אַ יוד, און האָט אויסגעפונען, אַז די געשלעכטס־דריזען פון אַן'אַלטען מאַן אַרבייטען נישט מעהר, נאָר דער פאַר, ווייל די קעמערלעך ווערען וועניגער געשפּייזט און דערנעהרט דורך דעם, וואָס די שלאַנג־אָדערן, וואָס פיהרען צו זיי יעדעס מאָל פרישע בלוט, ווערען אויף דער עלטער פון מענשען, ענגער און שמעלער. מען מוז, אַלזאָ, טראַכטען, ווי אַזוי צוצופיהרען צו די דריזען מעהר נאַהרונגס־בלוט. שטיינאַך האָט געפונען די מעטאָדע, וואָס בעשטעהט אין דעם, וואָס די אָדערן, וועלכע פיהרען אַוועק דאָס בלוט פון די געשלעכטס־דריזען, זאָלען פערשמעלערט ווערען אַזוי, אַז די דריזען זאָלען שטענדיג האָבען אַ גרויסע בלוט־רייזע און דורכדעם ווייטער דערנעהרט ווערען און יונג בלייבען.

שטיינאַך האָט דאַן געבען דער מעטאָדע, געפונען, נאָך אַ צווייטע, נעמליך, איבערצופלאַנצען, געשלעכטס־דריזען פון איין גוף אין צווייטען, פון זכרים אין נקבות און פערקעהרט. און אַזוי אַרום צו מאַכען פון זכרים נקבות און פערקעהרט. דאָס איז איהם געלונגען ביי חזירים, מייז און אַנדערע חיות און איצט אַרבייט ער אין דער שטיל, אומאויפהערליך, דאָס זעלבע צו דערגרייכען אויך ביי מענשען.

ווען מ'קומט אַריין אין שטיינאַכס פעריונגונגס־לאַבאָראַטאָריע, זעהט מען בלויז, אַ סך צימערן מיט שטייגליך, אין וועלכע עס לעבען פערשידענע חיה'לעך און שרצים, פאָרזוכס מאַן און ווייב. אָט איז אַ הונד ביי וועלכען די האָר איז שוין אינגאַנצען אויסגעקראָכען מחמת אַלטקייט: זיין קערפּער איז שוואַך געוואָרען און האָט שוין געהאַלטען ביים אַריבערפּעקלען זיך אויף „יענער וועלט“. איצט האָט איהם שטיינאַך, דורך אַן'אָפּעראַציע לויט זיין מעטאָדע, פעריונגערט, און פון אַ גע'פגר'טען, איז פלוצים געוואָרען אַ יונגער, געזונדטער הונד, וועלכער שוועבט איצט אַרום צווישען זיינע יונגע נאָר חברים.

אָט איז אַ קראָליק פּאָר־פּאָלק. דאָס ווייבעל, די קראָליקעכע, איז נאָך פאַראַיאָהרען געווען אַ זכר. שטיינאַך האָט אין איהם איבערגעפלאַנצט ווייבליכע געשלעכטס־דריזען. איצטער איז דאָס אויס „ער“ געוואָרען אַ „זי“ און דער קערפּער האָט אויך אָנגענומען אַלע פאָרמען און סמנים פון אַ נקבה. און זעהט אַ וואונדער: דער געוועזענער זכר איז באַלד מעוברת געוואָרען און האָט מיט מזל געבוירען אַ זכר און איצט גיט ער צו זויגען מיט אַ מוטערליכער צערטליכקייט און ליבע, זיין בן־זקונים.

אָט איז אַ ים־חזיר'ל, אַ זכר, דער זכר איז נאָך מיט אַ יאָהר צוריק געווען אַ שוואַך נקבה'לע און האָט, נעבעך, געמוזט אויסשטעהן פון שטרענגען באַלעבאָס, וואָס איז היינט זיין אונטערטעניג ווייבעל — געפּרענטע צרות. היינט האָט פון דעם ווייבעל, שטיינאַך געמאַכט אַ שטרענגען מאַן, וועלכער געהט אין די הויזען, און לערנט מיט זיין געוועזענעם מאַן, און איצטיגע ווייב, בלק.

ס'איז זיך לייכט פאָרצושטעלען, וואָס פאַר אַ געוואַלדיגע רעוואָלוציע שטיינאַכס לעהרע וועט מאַכען אין דער מענשליכער געזעלשאַפט. קודם־כל, וועט דאָס געוועהנליכע מענשליכע לעבען פערלענגערט ווערען, 80־יאָהריגע זקנים וועלען זיך לאָזען פעריונגערען דורך אַ לייכטע אָפּעראַציע, לויט שטיינאַכס מעטאָדע. זיי וועלען אויפסניי אָנהויבען צו לעבען ביז 120 יאָהר. אַזאַ אַלט־יונגער וועט שוין מעהר נישט פאַלען צו לאַסט דער מענשליכער געזעלשאַפט, ווייל ער וועט ווייטער פעהיג זיין פאָרצוזעצען די אַרבייט, וואָס ער האָט געטון אין זיין יוגענד. אַ מושב־זקנים וועט ווערען איבעריג. אויף דעם ריכטער, וואָס איז אַלט געוואָרען און זיין שאַפונגס־כּח האָט זיך אויסגעלאָזט, וועט ווייטער רוהען די שכינה פון פּאָעזיע, דער אַלט־געוואָרענער שריפטשטעלער, קינסטלער א. אַז. וו. וועט ווייטער פאָרשען און ענטדעקען. און וואָס פאַר אַ גרויסע ברכה וועט די דערשיינונג ברענגען דער מענשהייט און ווי בערייכערען וועט זי די גייסטיגע אוצרות פון דער מענשהייט.

און נאָך מעהר. מ'וועט קאָנען, לויט דער צווייטער דריזען־איבערפלאַנצונג־מעטאָדע, דירעקט „פאַבריצירען“ גאונים, די פעהיגקייט פון מענשען. הענגט אַ סך אָפּ פון דעם נאָרמאַלען פונקציאָנירען פון זיינע געשלעכטס־דריזען, אַ גאון, הייסט מעהר מענשליכקייט, פערשטאַרקטע, פעררדאָפּעלטע עראָטיק. דורך איבערפלאַנצען אין אַ קינד נאָך צוויי אַנדערע, געזונדטע געשלעכטס־דריזען, דאָס הייסט דורך פערדאָפּעלטען די צאָהל פון די דריזען ביי אַ יונגען, עראָטיש פּאָטענטען מענשען, וועט מען איהם דערמעגליכען זיך באַלד צו ענטוויקלען צו אַ גאון, ביי וועלכען די גייסטיגע פעהיגקייטען האָבען זיך פיל פערגרעסערט. די איינציגע פראַגע וועט נאָר זיין, וואו מ'זאָל נעהמען מענשען־דריזען. ווייל וועלכער משוגע'נער וועט זיך לאָזען אויסשניידען זיינע דריזען אַפילו פאַר אַזאַ הייליגען צוועק ווי צו פאַבריצירען גאונים פאַר דער מענשהייט?

דער פּאַריזער וואָראָנאָוו מיינט אַפילו, דאָס מען דאַרף גאָר נישט האָבען קיין מענשען־דריזען און עס מעגען אויך זיין מאַלפּען־דריזען. וועגען דעם האָט שטיינאַך, ווייל ס'איז אַ סברה, אַז מיט די דריזען זאָל דער פּאַציענט אויך איבערנעהמען ווילדע חיה'שע מידות און אייגענשאַפטען פון דער מאַלפּע.

——:O:——

לאָדז. 26 נאָוועמבער 1928

„נייער פאָלקסבלאַט"

לאָדז. 26 נאָוועמבער 1928

אפשר איז בעסער
אַז די אָל איז אַרויס פון זאַק.

די אויפ'ן אָנבליק קליינע פראַגע וועגען די ערד-פּאַכטערס אין די מזרח-וואָיעוואודזטוועס איז פּלוצלונג גוט אויסגעוואַקסען אין אַנ'אומגעהערטען פּאָליטישען סקאַנדאַל.

אין דער רעדאַקציע פון דער סיים-קאָמיסיע האָט דאָס געזעץ, וואָס רעגולירט די דאָזיגע פראַגע בעהאַט פאָלגענדען אינהאַלט:

„פאַר לאַנגיעהריגע פּאַכטערס, ווערען אַנערקענט די פּאַכטערס, וועלכע האָבען איבערגענומען דעם גרונט פאַר דעם 1 אַפּריל 1905 אויפ'ן סמך פון אָפּמאַכען, וועלכע זענען געמאַכט געוואָרען צוליב די פערפליכטענדע פאָרשריפטען פון דער רוסישער געזעצגעבונג, וועלכע ענטהאַלט נאַציאָנאַליטעטען אָדער רעליגיע-בעגרענצונגען".

דער יוסטיץ-מיניסטער מיישטאָוויטש האָט אָבער פערלאַנגט צוריקצושטעלען דעם ערשטען אינהאַלט פון געזעץ, לויט וועלכען עס ווערען אָפּגעשאַפט נאָר די בעגרענצונגען, וועלכע זענען געווענדעט געגען פּאָלאַקען.

דאָס וואָלט געהייסען, אַז די צאַרישע בעגרענצונגען, וועלכע זענען געווענדעט געגען די יודען בלייבען ווייטער אין קראַפט און ווערען אפילו פאָרמעל בעשטעטיגט דורכ'ן סיים, געגען דער קאָנסטיטוציע און דעם מינדערהייטס-טראַקטאַט.

דער פּרעמיער באַרטעל האָט ערשט נאָך דער אינטערווענץ פון דעפּ. האַרטגלאַס אַ טראַכט געטון וועגען די קאַטאַסטראָפאַלע פאָלגען פון אַזאַ עפענטליכער פערגוואַלדיגונג פון פּוילען'ס פערפליכטונגען אויפ'ן אינטערנאַציאָנאַלען געביט. דאָס וואָלט פשוט געווען וואַסער אויף דער מיהל פון וואָלדעמאַראַס'ן, וועלכער פאָרסירט איצט אַ פּראָיעקט צו שאַפען אַ ספּעציעלען סטאַטוט פאַר ווילנער קאַנט אונטער דער השגחה פון דער פעלקער-ליגע. די מורא, וועלכע איז אויסגעדריקט געוואָרען דורך די ווייסרוסישע דעפּוטאַטען וועגען דער כלומר'שטער עקזיסטענץ פון אַ צירקולאַר, וועלכער פערוועהרט צו קויפען ערד דורך מענשען פון פּראַוואָסלאַווען גלויבען וואָלט געקענט ווערען וואַהרשיינליך, ווען דאָס געזעץ וואָלט אָנגענומען געוואָרען אין דער רעדאַקציע פון יוסטיץ-מיניסטער מיישטאָוויטש.

פּרעמיער באַרטעל האָט ערקלערט, אַז דער פאַקט פון אַרויסגעבען אַזאַ צירקולאַר איז איהם נישט בעקאַנט, דערנאָך האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז די קאָנצעפּציע פון יוסטיץ-מיניסטער מיישטאָוויטש האָט געפינען געהאָרכזאַמקייט אויסשליסליך אויף דער עקסט-רעכטער זייט פון סיים, וועלכער איז גראַד אין אָפּאָזיציע צו דער רעגירונג.

דער רעדאַקטאָר פון „גלאָס פּראַוודי" האָט אַלזאָ געהאַט רעכט, ווען ער האָט פערזיכערט, אַז דער ה' מיישטאָוויטש איז נישט פון די פערטרויאונגס-מענער פון דער „סאַנאַציע" און נאָר אַ דאַנק אַ צופאַל האָט ער זיך אָפּגעראַטעוועט זיין מיניסטאָרען-פּאָרטפעל אין דריטען קאַבינעט פון פּראָפ. באַרטעל.

דער אָנגריף אויפ'ן מיניסטער מיישטאָוויטש קומט איצט נישט נאָר מצד דער רעגירונגס-אָפּאָזיציע, נאָר אויך מצד די רעגירונגס-ריכטונג און אפילו דער אָרגאַן פון פּרעמיער באַרטעל פאָדערט גאַנץ ענערגיש זיין דימיסיע.

ווי אַנדערש קען מען זיך אויסטייטשען די בייסיגע בעמערקונג פון דער „עפּאָקאַ", אַז ס'איז שוין די העכסטע צייט, אַז אין גערעכטיגקייטס-מיניסטעריום זאָל זיך געפונען עפּיס מעהר גערעכטיגקייט.

אויך די דעפּוטאַטען פון רעגירונגס-בלאָק האָבען געמוזט ענטלויפען פון זאַל, כדי די פּוילישע מלוכה זאָל דורך דעם יוסטיץ-מיניסטער מיישטאָוויטשעס אויסבעסערונגען נישט ליידען אויפ'ן אינטערנאַציאָנאַלען געביט.

מ'מוז מודה זיין, אַז דער פּרוב פון יוסטיץ-מיניסטער צו סאַנקציאָנירען דורכ'ן פּוילישען סיים צאַרישע בעגרעניצונגען געגען יודען, האָט געמאַכט אַ גרויסען רושם אין די פּוילישע פּאָליטישע קרייזען: שוין אויף צומאָרגענס האָט דער איגערן-מיניסטער סקלאַדקאָווסקי געפינען אַ געלעגענהייט אָפּיציעל צו ערקלערען — נישט אָנווייזענדיג מיט'ן פינגער, אַז ער מיינט טאַקע דעם ה' מיישטאָוויטשעס אויסבעסערונגען — אַז די רעגירונג האָט נישט בדעה צו בעגרעניצען די רעכט פון די יודען.

אפשר איז בעסער, אַז די אָל איז אַרויס פון זאַק. צי וועט אָבער דער יוסטיץ-מיניסטער ווייטער פּראָבירען אַזעלכע עהנליכע פאָרשלאַגען?

יודען אין די סקאַנדינאַווישע לענדער.

ריגע, (יט"א) אין אַ געשפּרעך מיט'ן רידגער יט"א-פאָרשטעהער האָט דער בעקאַנטער זשורנאַליסט מאַרק ראַזומני, וועלכער האָט זיך ערשט וואָס צוריקגעקעהרט פון אַ לענגערער רייזע איבער די סקאַנדינאַווישע לענדער, איבערגעגעבען אינטערעסאַנטע פּרטים וועגען דעם לעבען פון די דאָרטיגע יודען.

אין נאָרוועגיען לעבען נישט מעהר ווי 1500 יודישע נפשות, אָבער נישט קוקענדיג אויף זייער נישטיגער צאָהל שפּילען דאָרט די יודען אַ גאַנץ בעדייטענדע ראָל און האָבען אַלס סוחרים און טיילווייז אינדוסטריעלער גרויסע פערדינסטען פאַר דער עקאָנאָמיק פון לאַנד. רוסישע יודען האָבען אָנגעהויבען איינוואַנדערען קיין נאָרוועגיען ערשט מיט 40 יאָהר צוריק. די פריהערדיגע יודען, וועלכע זענען דאָרט געווען אין אַ זעהר קליינער צאָהל האָבען זיך אָנגעגעבען אַלס דייטשען.

דער צווייטער נאָרוועגישער דור, וועלכער איז געבוירען געוואָרען אין לאַנד איז אינגאַנצען אַסימילירט. דערמיט ערקלערט זיך אויך צווישען די יודען די גרויסע צאָהל געמישטע חתונות, וועלכע האַלטען אין איין שטייגען. די קהלות פיהרען נעגען דעם אַ העפטיגען קאַמף, אַ יוד, וואָס האָט חתונה מיט אַ קריסטין ווערט אויסגעשלאָסען פון דער יודישער געמיינדע און ווערט בעטראַכט ווי געשמד'ט. אין אַ סך פעלען העלפט אָבער אויך דאָס נישט.

בײם דריטען דור פון די נאָרוועגישע יודען מערקען זיך שוין אָבער אַנדערע טענדענצען. עס קומט אויף אַ נאַציאָנאַלע יוגענד, וועלכע האָט אינטערעס פאַר אַ יודישער קולטור, יודישע פּראָבלעמען. כמעט די גאַנצע יודישע יוגענד פון נאָרוועגיען איז צוגעשטאַנען צום סקאַנדינאַווישען יוגענד-פערבאַנד, וועלכער פעראייניגט די יודישע יוגענד פון אַלע סקאַנדינאַווישע לענדער.

אַנ'אָנגעוועהטאָגטע פראַגע איז די שחיטה-פראַגע. אין נאָרוועגיען ווי אין גאַנץ סקאַנדינאַוויען, איז שטאַרק פערשפּרייט די צער-בעלי-חיים-בעוועגונג און אונטער דעם איינפלוס איז אין פּאַרלאַמענט אויפגעהויבען געוואָרען די פראַגע וועגען פערבאָטען די יודישע שחיטה. איצט איז די פראַגע איבערגעגעבען געוואָרען אַ ספּעציעלער קאָמיסיע, וואו די מעהרהייט מיטגלידער זענען אַלס וויסענשאַפטסלייט, פריינד פון דער יודישער שחיטה. מען רעכענט דעריבער, אַז די גזירה נעגען די נאָרוועגישע יודען וועט זיך נישט איינגעבען.

די גרעסטע יודישע ישובים אין לאַנד זענען אָסלאָ און טראָנדיען. אין אָסלאָ לעבען לערך טויזענד יודישע נפשות און אין טראָנדיען — לערך 300. די טראָנדיענער געמיינדע איז די צפון'דיגסטע יודישע קהלה אין דער גאַנצער וועלט. די יודען אין אָסלאָ און טראָנדיען פערנעהמען זיך מעהרסטענס מיט מסחר און אינדוסטריע און זיי געהט גאַנץ גוט.

די יודען אין די איבעריגע ישובים פערנעהמען זיך מעהרסטענס מיט לאַנד-קרעמערייי און לעבען זעהר עלענד און פערוואָרפען.

אין דענעמאַרק זענען די יודען דער עיקר קאָנצענטרירט אין קאָפּענהאַגען, וואו עס וואוינען בערך 6000 יודען. פריהער האָבען יודען געוואוינט אויך אין אַנדערע שטעט, אָבער מיט דער צייט האָבען זיי זיך אריבערגעקליבען אין דער הויפּט-שטאָט.

די יודען שפּילען אין פּאָליטישען לעבען אַ בעדייטענדע ראָל. איינער פון די אָנגעזעהענסטע יודישע פערזענליכקייטען אין דענעמאַרק איז דער קאָפּענהאַגענער אָבער-ראַבינער פּראָפ. סימאָנסאָן. צווישען די בעקאַנטע נאָרוועגישע שריפטשטעלער זענען פערהאַן אויך מעהרערע יודען, ווי למשל, הענרי נאַטאַנסאָן, פּויל לעווין, לואיס לעווי א. אַז. וו. דער שעף-רעדאַקטאָר פון דער איינפלוס-רייכסטער דענישער צייטונג „פּאָליטיקען" איז דער יוד וואַלדעמאַר קאָפּעל. די בעציהונגען צווישען די דענער און יודען זענען זעהר פריינדליכע. אַלס כאַראַקטעריסטיק קען דינען דער פאַקט, וואָס אויף דער הויפּט-גאַס פון קאָפּענהאַגען — „אַליי גאַדע", וואו עס געפינען זיך ס'רוב מאָנומענטען, איז פערהאַן אויך אַ דענקמאָל פון דעם גרויסען דעניש-יודישען שריפטשטעלער מאיר אהרן גאָלדשטיין. דערבײ איז אויף דעם פּיעדעסטאַל פון דענקמאָל אויסגעקריצט אַ זיבענרעהריגע מנורה.

אויפ'ן יודישען מאַרק אין פּאַריז.
טיפּען פון יודישע מאַרק-הענדלער אין פראַנקרייך.

(אַ בריף פון פּאַריז).

וויפיל מאָל ס'איז מיר שוין אויסגעקומען זיך נאָכצופרעגען וועגען דער צאָהל יודען, וואָס בעשעפטיגען זיך אין פּאַריז און אין איהר נאָהענטער אומגעגענד מיט וואַנדערנדיגען מסחר, האָב איך קיינמאָל נישט געקאָנט בעקומען אַ קלאָרען ציפער. מילא, פון השערות שמועסט מען דאָך נישט, ווייל אַזוי אַרום איז כמעט אוממעגליך צו אורטיילען. ווי נאָר דו פּרובסט אָפּשאַצען אויף איין אָרט די צאָל הענדלער מאחינו בני ישראל און לויפסט ווייטער, קומען צוגעהן דיזעלבע סוחרים, וועלכע בייטען אָפּט די ערטער, און אין איין טאָג איז לגמרי נישט מעגליך אַרומצולויפען אומעטום וואו אונזערע יודען צילייגען זייער סחורה.

די פּאָליציי האָט מיט די הענדלער אַ דירעקטע שייכות, ווייל זי פערטיילט זיי די ערלויבנישען צו האַנדלען אויף די מערק. אין אָבער נישט אָנגעגעבען די רעליגיע פון דעם בעטרעפענדען. בלויז נאָך דער טעריטאָריע פערשרייבט מען אין פראַנקרייך. דערפּאַר קאָן די פּאָליציי מיט גאָרנישט בײהילפיג זיין אין אָט דער אַנקעטע.

לויט אַ לויפיגען בליק איז נישט איבערגעטריבען צו זאָגען, אַז אַנ'ערך פינף טויזענט יודען אַרבייטען אויף דעם געביט. דאָס איז שוין אַ נישקשה'דיגער מספּר, און ווען אַלע וואַנדערענדע סוחרים וואָלטען געווען פעראייניגט, וואָלטען זיי נאַטירליך געווען אַ גרויסע קראַפט און געקאָנט עפּעס אויפטון.

אָבער דערווייל האַלט עס נאָך נישט דערבײ, מען זאָל זיך אָרגאַניזירען לויט דער פּראָפעסיע. פאַר איצט איז גענוג, וואָס יעדער פון די דאָזיגע מאַרק-הענדלער געהערט צו אַ חברה הכנסת כלה. ביקור חולים אָדער נאָר הלויה המת — אַלץ אַזעלכע געזעלשאַפטען פאַר געגענזייטיגער הילף, וואָס צעהלען זיך אין דער יודישער פּאַריז אין די הונדערטער.

צי זיי זענען זעקס טויזענט אין צאָל אָדער מעהר, אַ פאַקט איז, אַז זיי זעהען זיך אָן גלייך ווי זיי וואָלטען געווען כאָטש אַ צוואַנציג טויזענט.

ווי אין אַלע אַנדערע יודישע פּראָפעסיעס אָדער מלאכות, שטאַמען אונזערע מאַרק-סוחרים פון מזרח-אייראָפּע. פערהאַן אַזעלכע וואָס קומען פון רומעניע, אַנדערע פון גאַליציע, אַ טייל פון פּוילען און רוסלאַנד. הערט מען טאַקע אין זייער יודיש-רעדען כל-ערליי אַקצענטען. דאָסגלייכען פיהלט מען עס אין זייער ביסעל פראַנצויזיש.

אין שטאָט גופא וואַנדלען זיי אַרום וואו עס לאָזט זיך נאָר, טראָגענדיג זייער ביסעל סחורה אין אַ מאָדערנעם טשעמאָדאַנטשיק, וואָס מאַכט זיי עהנליך צו אַ „רושענטעלמען-וואָיאַזשאָר". אין דעם דאָזיגען רענצעל טראָגט אונזער סוחר אַ היבש ביסעל שקאַרפּעטקעס און פרויען-זאָקען, טאַשען-טיכלעך, שניפּסען און אַנדערע טואַלעט-מכשירים. אָט איז אַ קוואַרטאַל-יאַריד מיט אַלערליי עסענוואַרג, גרינס, אויבס, פלייש וכדומה. וואַקסען גלייך אויס אַ חברה הענדלער, צולייגען די סחורה און שוין פערזאַמעלט זיך אַרום זיי אַנ'עולם. דאָס אייגענע טוט מען דאָרט, וואו אויף אַ גאַס איז צייטווייליג אָפּגעשאַפט דער פערקעהר.

אקאָרשט זענען אַוועקגעשטעלט געוואָרען די צייכענס, אַז די גאַס איז נישט פריי פאַר וועגענער און שוין פערזאַמעלט זיך אַ מחנה „פּאַטענטירטע" מאַרק-הענדלער מיט דער פערשידענער סחורה. אַ רעכט צו פערקויפען האָבען זיי, נאָר קיין פעסטען באָדען קאָן מען דאָך זיי נישט געבען, אַנישט וואָלטען זיי דאָך מוזען צאָהלען אַלע מינים שטייערען און זיין געצוואונגען צו פערקויפען אַזוי טייער ווי דער שכנות'דיגער קלייטניק.

פערהאַן אַנדערע, שוין אַביסעל אַרויפגעאַרבייטע, וועלכע דינגען אָפּ אַנ'אָרט פאַר אַ קאַפע, אַ קינאָ-לאָקאַל, א. אַז. וו. די דאָזיגע סוחרים שטעהען שוין אויף אַ העכערער מדרגה; זיי האָבען שוין בעוויזען צו מאַכען אַ ביסעל געלד, ווייל אָפּצודינגען אַזאַ „פּאַסאַרע", דאָס שמעקט שוין מיט אַ היבשער סומע און נישט יעדער קאָן זיך דאָס ערלויבען. די שטענדיגע מאַרק-הענדלער געפינען זיך שוין צווישען די וואַנדערנדיגע הענדלער און די פעסטע אַוועקגעשטעלטע קרעמער מיט געוועלבער.

זינט דער מלחמה, ווען אַלע לעבענס-נויטיגע פּראָדוקטען זענען געוואָרען אַזוי משונה'דיג טייער, איז דער דאָזיגער מסחר שטאַרק אַריין אין דער מאָדע. אַמאָל, פאַר 1914, פלעגט מען אויף אַט אַזעלכע פערקויפערס קוקען מיט ביטול, מיט פעראַכטונג, קיין נשום לייטישער מענש האָט נישט געוואָלט בײ זיי עפּעס קויפען, און אַז מען האָט זיי דערזעהן איז מען גיך פערבײגעגאַנגען. ווי מען טוט עס ווען מען בעמערקט אַ כאָפּטע ציגיינער.

אָבער היינט צולייגען אונזערע יודען זייער סחורה און מען קויפט בײ זיי, ווייל יעדער סו שפּילט אַ ראָליע, און דאָרט קויפט מען טאַקע מציאות. אין האַנדעלט מען בײ זיי די שוין דערמאָהנטע סחורות, דערצו נאָך כל-ערליי אונטערוועש, פון לייווענט און וואָל, פרויען און מענער-העמדער, בלוזעס און שירצען, זומער קליידער און גאַרניטורען. ס'איז אַ גרויסע שפע, וואו יעדער איז צופרידען.

אין אַ סך אַרבייטער קוואַרטאַלען קוקט מען ממש אויס אויף די דאָזיגע סוחרים, וועלכע בעווייזען זיך שוין אין בעשטימטע טעג, און זייער מסחר ווערט וואָס אַ טאָג אַלץ מעהר פערשפּרייט.

דאָס אייגענע קומט פאָר, אָבער אין נאָך אַ גרעסערען מאַסשטאַב, אין די נאָהענטסטע שטעט און שטעטלעך פון פּאַריז. בעזונדערס אין גרויס פּאַריז, דאָס הייסט אין די אומצעהליגע ערטער, וואָס ליגען בײ די טויערען פון דער הויפּט-שטאָט. דאָרט איז דער מסחר בכלל נאַגנבאַר זונטאָג און יום-טוב. אַהין פערקלייבט זיך דער ברייטער עולם אָנצוקוקען די פערשידענסטע פּראָדוקטען און אַלץ וואָס די מענשליכע הענט אַרבייטען אויס.

שפּאַצירט מען דאָרט גאַנצע משפחות גלאַט פאַר אַ טשיקאַוועס, אָבער קיינער קומט נישט צוריק נאָך פּאַריז מיט ליידיגע הענט. אַזוי רוישיג און צוציהענדיג איז דער מסחר אונטער'ן פרייען הימעל.

די קולות קלינגען ווייט אָפּ אין דער לופטען. עס איז אַ געטומעל, אַ טרעוואָגע אַוש פערטויבט צו ווערען. נאָר דאָס שטערט קיינעם נישט אַרומצושלעפּען זיך צווישען די הונדערטער הענדלער, וועלכע ליינען אויס זייער סחורה, ווער אויפ'ן גלאַטען אַספאַלט, ווער אויף אַ פּראָוויזאָרישען געשטעל.

עס איז כאַראַקטעריסטיש, וואָס אונזערע יודען נעהמען זיך נאָר קנאַפּ צו עסענוואַרג זאַכען, ווייל דערצו דאַרף מען האָבען מעהר בעקוועמליכקייט. אויסרופער, מאַגאַזינען, שפּייכלערס — און עס איז פערהאַן אַ גרויסער פּראָצענט היזק.

אונזערע יודישע הענדלער נעהמען זיך מיט מעהר חשק צו אַזעלכע געשעפטען, וואו די סחורה קאָן נישט קאַליע ווערען און ליידט נישט פון די אומצעהליגע טראַנספּאָרטען, קאָן ווערען אָהן אַ שיעור איבערגעפיהרט פון איין אָרט אויפ'ן אַנדערן.

די סחורה שרייען זיי אויס, נאַטירליך, אויף פראַנצויזיש און קומען ווי עס איז אַדורך מיט זייער ביסעל צוקאַליעטשעטען לשון. נאָר ווי באַלד זיי האָבען זיך מיט אַ קונה אָפּגעפערטיגט. טיילען זיי זיך באַלד מיט זייערע איינדרוקען אויף יודיש צווישען זיך, אַפילו ווען זייערע קינדער בעטייליגען זיך דערין. די לעצטע, שילער פון די פראַנצויזישע „עקאָלס", זענען שוין גאַנצע פראַנצויזען, הן מיט דער שפּראַך, הן מיט זייערע מאַניערען, אָבער מיט די עלטערען רעדען זיי יודיש. און טאָמער בענוצען זיי יענע פראַנצויזישע אויסדרוקען, וואָס אונזערע איינגעוואַנדערטע ברידער האָבען אַסימילירט, פערקריפּלען זיי דאָס פונקט ווי די טאַטע-מאַמע...

ביסלעכווייז, ביסלעכווייז האָט זיך צווישען זיי אויסגעבילדעט אַ צווישען-עלעמענט, האַלב-פּראָלעטאַריער, האַלב סוחר. זיי געדענקען נאָך מעהר יענע צייטען פון שווערער אַרבייט אין פאַבריק, אָדער אין וואַרשטאַט, און זיי שטרעבען שוין צו דערלעבען דעם טאָג ווען זיי וועלען זיך ערלויבען צו עפענען אַנ'אמת'ע קראָם, סטאַביל, בעשטענדיג, און נישט מעהר דאַרפען זיין פערוואָגעלט לויפענדיג פון איין מאַרק צום צווייטען. פון איין יאַריד צום אַנדערען.

האָבענדיג אַ סך מעהר צייט ווי פּשוט'ע פאַבריק אַרבייטער. זעהט מען זיי אָפּט אויסגעפּראַנצעוועט אין יודישען טעאַטער, אין די רייכע כשר'ע רעסטאָראַנען, וואו פאַר'ן אויפשריפט כשר רייסט מען בײ דיר אַראָפּ די הויט.

אַפילו ווען זיי לאָזען זיך אין קוואַרטאַל פון סאַנטיע, נישט ווייט פון דער געלד-בערזשע, כדי איינצוקויפען סחורה, אויך דאַן זעהן זיי אויס ווי פּראָווינציעלע סוחרים, וועלכע קומען קיין פּאַריז איינקויפען. אַגב זענען אַלע הורטאָווע סוחרים אויך יודען, אַזוי אַז די שפּאַצירסט אין אַ ברייט פערצווייגטען פּאַריזער קוואַרטאַל מיט בלויז יודישע פירמעס. דאָרט קאָן מען זיך אויסקלויבען די שענסטע יודישע פאַמיליע-נעמען, וואָס ציהען זיך פון כהן, לוי, דרייפוס, ביז האַמבורגער, ראָזענפעלד, גאָלדבערג, רובינשטיין, אשכלי, פּאַציפיצי, בערהאַריד. בקיצור, נעמען פון דער הפטרה, דייטשע נעמען, שפּאַניאָלישע, וכדומה. אַנ'עכטע יודישע מדינה, איז אָט דער קוואַרטאַל וואו די סוחרים קומען קויפען פון אומעטום סחורה בײ אונזערע יודען, וועלכע האָבען אויפגעהאַלטען די אמת'ע יודישע טראַדיציע, דעם יודישען „שטאַט", אַלע אַלטמאָדישע מנהגים און עס דוכט זיך, אַז די דאָזיגע מענשען וואָס מעסטען שטאָף הינטער זייער ברייטען טיש. האָבען מיט דע בױאַנג פון די דורות, קיין שום שייכות נישט, אויף אַזוי פיל זענען זיי פערטיפט אין זייער אַמאָליגען לעבענס-שטייגער, אַ ירושה פון זייערע עלטער-עלטער זיידענס און וואָס זיי לאָזען איבער אומבעפלעקט פאַר דעם נייעם דור.

ווער ווייסט, אפשר וועט פון די וואַנדערענדע הענדלערס אויך זיך אַרויסטיילען אַזאַ סאָרט סוחרים, און עס קאָן גרייליך זיין, אַז אָט די פרישע אימיגראַנטען וועלען נאָך אַמאָל שפּילען די ערשטע פידעל אין דעם פראַנצויזיש-יודישען לעבען.

ל. בלומענפעלד.

ניער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

ניער פאלקסבלאט

26 מאָנטאָג — יג כסלו תרפ"ט

נאָוועמבער

זון-אויפגאַנג 7.17
זון-אונטערגאַנג 3.33

שיקאַנעס געגען יודישע הויזירער אין פּויזען און אין פּאָמערן.

זייט עטליכע יאָהר האָט זיך אָנגעהויבען אַ שטאַרקע בעוועגונג פון הויזירער קיין פּויזען און פּאָמערן. יודישע און פּוילישע יונגע סוחרים מיט אונטערנעהמונגס-גייסט און ענערגיע האָבען בעזוכט די פערוואָרפענסטע ווינקעלעך פון די דאָזיגע געביטען און פלעגען אַהין אַריינברענגען לאָדזער סחורות. אַזוי ווי קיין גרויסע פערדינסטען פלעגען זיי זיך נישט שטעלען, און פלעגען זוכען זייער פּרנסה אין גרעסערען אומזאַץ, האָבען זיי זיך שנעל בעליבט געמאַכט ביי דער בעפעלקערונג און האָבען גוט און פיל געלייזט.

די לאָדזער סחורות האָבען דאָרט געפינען אַ גוטען אָפּזאַץ.

די אָרטיגע קריסטליכע סוחרים האָט עס נישט געשמעקט און זיי האָבען אָנגעהויבען ווירקען, אַז פאַר די דאָזיגע הויזירער זאָל די "אָרטיגע וואָיעדוואָדזטווע נישט אַרויסגעבען קיין ערלויבענישען און נישט פערקויפען זיי קיין פּאַטענטען. אויפ'ן אָרט גופא פלעגט מען פאַר די הויזירער מאַכען פערשידענע שיקאַנעס, אַזוי אַז פאַראיאָהרען האָט די הויזירער געדראָהט אַ סכנה צו בלייבען אָהן ברויט. אַנ'ערך 1000 מאַן איז פונדערסטוועגען דאָך געלונגען צו בעקומען די ערלויבענישען און אויסקויפען די פּאַטענטען. היינטיגעס יאָהר ביים אַרויסגעבען די קאָנצעסיעס און פּאַטענטען האָט די מאַכט אין פּויזען און אין פּאָמערן ווידער אָנגעהויבען מאַכען שוועריגקייטען, אַזוי אַז אויך די דאָזיגע 1000 מאַן דראָהט אַ סכנה צו פערבלייבען אָהן פּרנסה. די זאַך האָט אָבער אַ צווייטע בעדייטונג: די הויזירער פלעגען פערשפּרייטען די לאָדזער אויסאַרבייטונגען און האָבען אַרויסגעשטויסען די אויסלענדישע סחורות. ווען זיי זאָלען געשטערט ווערען אין זייער מסחר וועט פון דעם ליידען די לאָדזער פּראָדוקציע.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט זיך אַ דעלעגאַציע פון די לאָדזער יודישע און פּוילישע הויזירער געווענדעט צום שטאָט-פּרעזידענט ששעמיענצקי מיט דער דעלעגאַציע איז אויך געווען ראַטמאַן אַרזו. ווייצמאַן. די דעלעגאַציע האָט אויפמערקזאַם געמאַכט דעם פּרעזידענט אויף די שלעכטע פאָלגען, וואָס די בעגרענצונגען אין פּויזען און אין פּאָמערן פאַר די הויזירער וועלען ברענגען, סיי פאַר די הויזירער און סיי פאַר דער לאָדזער ווירטשאַפט בכלל. די דעלעגאַציע האָט דעריבער געבעטען דעם פּרעזידענט, אַז ער זאָל אינטערווענירען ביי דער צענטראַל-מאַכט, אַז די בעגרענצונגען בנוגע די הויזירער זאָלען אָפּגעשאַפט ווערען.

דער פּרעזידענט האָט מסכים געווען מיט די אויספיהרונגען פון דער דעלעגאַציע און האָט צוגעזאָגט לויט זייער וואונש צו אינטערווענירען אין האַנדעלס-מיניסטעריום.

—=:§:=—

ווידער אַ מאַן פון צוויי ווייבער.

אַנ'אַלטע מעשה, וואָס איז יעדען טאָג ניי.

אויף נאָוואָמיעסקאַ 30 האָט געוואוינט שוין זייט אַ רייה יאָהרען משה אַברהם ק. אַ יונגערמאַן אַ שניידער. ער האָט געאַרבייט זיינע פאַר יאָהר און ווען זיין פרוי שיינדעל האָט איהם מיטגעהאָלפען אין דער אַרבייט און ער איז געקומען צו אַ פּאָר גראָשען, האָט ער געקויפט אַ פּאָר שטיקלעך ביאַליסטאָקער קאָרעלעך און איז אַליין געוואָרען „אַנ־אונטערנעהמער" ר. ה. האָט נישט נאָר געאַרבייט אויף בעשטעלונג פאַר יענעם, נאָר האָט געפיהרט ביסלעכווייז אַ קראָם אויך אויף אייגענער רעכנונג.

די פרוי שיינדעל האָט איהם מיטגעהאָלפען אין זיין שווערער אַרבייט, וואָס האָט געדויערט מעהר ווי 8 שעה אַ טאָג. פּלוצים האָט זיך אונזער משה אַברהם אַרומגעקוקט, און דערזעהען, אַז אַ חוץ זיין ענג שטיבעל, וואו די זון איז אַ זעלטענער גאַסט און וואו פרישע לופט דאַרף מען אויף אַ רפואה, איז נאָך פערהאַן אַ גרויסע העלע וועלט מיט פערוויילונגען און מ'קען לעבען אַ טאָג. ווען אונזער אַברהם משה וואָלט געווען אַנ'אָרענטליכער יונג און אַ מענש אַ בר־דעה, וואָלט ער פערשטאַנען, אַז די גרויסע וועלט מיט דער ליכטיגער זון איז בעשאַפען פאַר איהם מיט זיין פרוי שיינדעל, און ער אָבער געבענטש געוואָרען מיט קנאַפּ שכל און מיט אַ קורצען זכרון. דערצו האָט ער פערגעסען, אַז דערזעהען די ליכטיגע וועלט, האָט ער אַ דאַנק זיין פרוי שיינדעלס שווערע פּראַצע; ער האָט פערגעסען, אַז זי האָט עס איהם געהאָלפען „קומען אַביסעל צו זיך", האָט ער אָנגעהויבען זוכען „פון דער זייט" און אַז מ'זוכט געפינט מען, האָט ער געוואָרפען אַנ'אייגעל אויף דער מיידעל, וואָס האָט ביי איהם געאַרבייט און געהאָלפען שיינדלען אין דער ווירטשאַפט, און אַז משה אַברהם האָט געוואָרפען אויף איהר אַנ'אויג, האָט ער דערזעהען, אַז זי, דאָס מיידעל איז גאָרנישט נעגען דעם צו פערפיהרען מיט איהם אַ ליבע. און אונזער אַברהם־משה איז אין אַ שעהנעם טאָג אַוועק קיין בירגאָשטש און האָט דאָ איבערגעלאָזט זיין פרוי אָהן מיטלען.

אַ קורצע צייט האָט זי איהם אַרומגעזוכט, ווען זי האָט זיך דערוואוסט, אַז ער וואוינט אין בירגאָשטש, איז זי צוגעשטאַנען צו איהם, אַז ער זאָל איהר געבען אויף צו לעבען.

דאָ האָט זי זיך דערוואוסט, אַז קיין צוויי פאַמיליעס קען אַברהם-משה נישט אויסהאַלטען, ער איז נישט אַזאַ גרויסער פערדינער: הקצור — אַברהם-משה וואוינט אין בירגאָשטש נישט אַליין נאָר מיט דעם מיידעל פון לאָדז. אונזער שיינדעל איז געוואָרען ליכטיג פאַר די אויגען. פון אַזאַ נייעס האָט זי אָנגעהויבען פאָדערן אַ גט. האָט דער תכשיט געענטפערט ביים מורא-הוראה אויף נאָוואָמיעסקאַ, אַז ער דאַרף נישט גט'ן שיינדלען, ווייל ער האָט שוין חתונה געהאַט מיט אַ צווייטער און לעבט מיט יענע אין בירגאָשטש.

מיט דעם ענין האָט זיך פערנומען דער לאָדזער ראַבינאַט.

שטאָטישע הלוואות-קאַסע.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָס עס ווערט איצט אויסגעאַרבייט אַ נייער שטאָטישער ביודזשעט, האָט זיך ראַטמאַן אַרזו. ווייצמאַן געווענדעט צום פּרעזידיום פון מאַגיסטראַט מיט אַ מעמאָריאַל. אינ'ם מעמאָריאַל ווערט אָנגעוויזען, אַז לאָדז איז די איינציגע גרויסע שטאָדט, וועלכע בעזיצט נישט קיין אייגענע לייה- און שפּאָר-קאַסע.

די האַנדווערקער און קליינהענדלער ליידען דערפון זעהר שטאַרק, ווייל זיי האָבען נישט די מעגליכקייט אויסצונוצען אַפילו די קליין-קרעדיטען וואָס ווערען זיי צוגעטיילט. אַזוי למשל, האָבען נישט געקענט אויסגענוצט ווערען די קרעדיטען פאַר די האַנדווערקער, וואָס זענען ערטיילט געוואָרען פון דער רעגירונג דורך דער פערמיטלונג פון דער „באַנק גאָספּאָדאַרסטוואַ קראַיאָוועגאָ", ווייל די שטאָדט בעזיצט נישט קיין אייגענע קרעדיט-אינסטיטוציע, בעת אַלע קלענערע שטעדט אין דער וואָיעדוואָדזטווע בעזיצען יאָ אַזעלכע קאַסעס. אינ'ם מעמאָריאַל ווערט ווייטער אָנגעוויזען, אַז דער מאַגיסטראַט אַרבייט שוין פון לאַנג אויס אַ פּלאַן צו שאַפען אַ קאָמונאַלע קרעדיט-אינסטיטוציע און די נויטיגע פאָנדען קען די שטאָדט אַסיגנירען, אַזוי אַז די קאַסע וועט שוין אין 1929 י. געקענט אָנהויבען צו פונקציאָנירען.

ביי אַ געלעגענהייט האָט אַרזו. ווייצמאַן אויך גערעדט וועגען זעלבען ענין מיט'ן שטאָדט-פּרעזידענט, וועלכער האָט ערקלערט, אַז אויף איינצואָרדנען די שטעטישע הלוואות-קאַסע איז נ'יטיג 1 מיליאָן זל. און אַז אין 1929 י. וועט זי אָנהויבען פונקציאָנירען. דער נויטיגער בעטראַג וועט אַסיגנירט ווערען אין ביודזשעט אָדער וועט גענומען ווערען פון אַנדערע פאָנדען.

כוליגאַנישער אָנפאַל אויף יודען.

צו אונז אין רעדאַקציע האָט זיך נעכטען געמאָלדען אַ געוויסער ה' ישראל קרומהאָלץ (נאָוואָמיעסקאַ 11) אַ פערבלוטיגטער און שטאַרק צושלאָגענער און דערצעהלט פאָלגענדעס:

פאַר דעם קינאָ „רעסורסאַ" האָט זיך נעכטען ביים אַרויסגאַנג פערזאַמעלט אַ באַנדע שקצים און אַלע יודען, וועלכע זענען אַרויס פון קינאָ בעליידיגט און געזידעלט מיט ספּעציעל געפּעפּערטע אַנטיסעמיטישע ווערטלעך לסוף האָט זיך משמעות די כוליגאַנעס צוגעגעסען דאָס בלויזע ווערטלען זיך און זיי האָבען זיך געוואָרפען מיט שטעקענס און מעסערס אויף די דריי יונגעלייט ישראל קרומהאָלץ (נאָוואָמיעסקאַ 11), ב. סקורקאָווסקי (זשעלאָנאַ 47), אַברהם וואָיטינסקי (נאָוואָמיעסקאַ 6).

איינער פון די שקצים האָט בעזונדערס צושטאָכען דעם ה' קרומהאָלץ.

וועגען דעם כוליגאַנישען אָנפאַל האָבען די געליטענע געמאָלדען אין קאָמיסאַריאַט, וואו עס איז צונויפגעשטעלט געוואָרען אַ פּראָטאָקאָל.

פון געריכט.

פער'משפּט אַ רויבער אויף דריי יאָהר טורמע.

(2) אין מיליטערישען געריכט איז נעכטען פאָרגעקומען דער פּראָצעס געגען דעם 27-יעהריגען זעלנער סטאַניסלאַוו וואָיצעכאָווסקי, וועלכער איז געווען בעשולדיגט אין עטליכע רויב-אָנפאַלען מיט געוועהר אין די הענט.

זיין ערשטער רויב-אָנפאַל איז פאָרגעקומען אין טאָמאַשאָוו אויפ'ן בעקער משה אייזענשטיין; נאָכדעם האָט דער בעשולדיגטער געמאַכט אַנ'אָנפאַל אויף דער וואוינונג פון אויספאָרשונגס-ריכטער אין טאָמאַשאָוו, דאָרט האָט ער צוגעגנבעט צוויי רעוואָלווערן.

דעם דריטטען אָנפאַל האָט ער אויסגעפיהרט א'וף דעם לאַגער פון וויין און בראָנפען, גלובנא 51, וואו דער באַנדיט האָט דראָהענדיג דער אינהאַבערין פון דעם לאַגער, מיט צוויי רעוואָלווערן, צוגערויבט די קאַסעקע מיט טויזענד זלאָטעס מזומן און ציהרונג.

מיט אַ פּאָר טאָג: שפּעטער האָט מען דעם באַנדיט געכאַפּט און דאָס געריכט האָט פערמשפּט דעם בעשולדיגטען וואָיצעכאָווסקי אויף 3 יאָהר טורמע.

מיסברויך.

(—) אין 3-טען פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט האָט אויסגעפיהרט דעם אַמט פון עלטסטען פּשאָדאָווניק איגנאַצי יאַשטשאַק. צו זיינע פונקציעס האָט אויך געהערט איינצוקאַסירען שטראָפען און איינצוזאַהלען זיי אין דער קאַסע פון קאָמיסאַריאַט. אין אַפּריל האָט דער לייטער פון 3 קאָמיסאַריאַט קאָמיסאַר ווילטשינסקי פעסטגעשטעלט, אַז יאַשטשאַק האָט פאַר פעברואַר און מערץ נישט איינגעצאָהלט 330 ז. יאַשטשאַק האָט ערקלערט, אַז ער איז געווען קראַנק און האָט דאָס געלד פערבראַוכט אויף היילען זיך. געגען יאַשטשאַק'ן איז פערפיהרט געוואָרען אַ פּראָצעס. נעכטען איז דער פּראָצעס פאָרגעקומען אין היגען קרייז-געריכט. יאַשטשאַק איז פערמשפּט געוואָרען אויף אַ האַלב יאָהר תּפיסה.

אַ דעלעגאַציע פון קליינהענדלער-פעראיין, פּיעטריקאָווער 6 ביים פּאָסט-נאַטשאַלניק.

פרייטאָג האָט זיך פאָרגעשטעלט אַ דעלעגאַציע פון קליינהענדלער-פעראיין, פּיעטריקאָווער 6, דער פּרעזעס ה' טאָסק, קאַסירער גאָלדבערג און דירעקטאָר שימשיאַ ביים פּאָסט-נאַטשאַלניק וועגען דעם, וואָס ע סטרעפט לעצטענס דאָס די שטייער-צאָהלער ערהאַלטען די נאָקאַזען אויף דאַכאָראַווע אָהן פּאָסט-דאַטום, אַזוי אַרום קומט אויס, אַז די שטייער-צאָהלער ליידען דערפון ווייל זיי ווייסען נישט ווען דער טערמין ענדיגט זיך אָפּצוגעבען אַ רעקורס, נאָכן' אויסהערען דעם פערלאַנג פון דער דעלעגאַציע, האָט דער פּאָסט-נאַטשאַלניק גלייך פעראָרדענט צו פערזעהן אַלע נאָקאַזען מיט פּאָסט-דאַטום-סטעמפּעל.

פערוואונדעט ביי דער אַרבייט.

(2) ביים בויען דאָס סאַנאַטאָריום פון דער קראַנקען-קאַסע אין טושינקע איז דער אַרבייטער אַנטאָני יאַקובטשיק אַראָפּגעפאַלען פון די רושטאָוואַניעס און שווער פערוואונדעט געוואָרען. די פּאָגאָטאָוויע האָט דעם אומגליקליכען אָפּגעפיהרט אין פּאָזנאַנסקיס שפּיטאָל.

Dr. med. St. Heinrich
POMORSKA 10, TEL. 47-67
ספּעצ. פון אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-לאַמפּען-שטראַהלען
נעהמט אָן פון 2–3 נאָכמ. און פון 4–7 אָוועגד

רעגיסטראַציע פון יאָהרגאַנג 1908.

היינט דאַרפען זיך רעגיסטרירען אַלע געבוירענע אין 1908 י. וועלכע וואוינען אין 13. פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט און זייערע פאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן מיט די בוכשטאַבען:

H. Ch. I. J. K. L. Ł.

די רעגיסטראַציע קומט פאָר אין לאָקאַל פון מיליטעריש-פּאָליצייאישען ביוראָ ביים מאַגיסטראַט (פּיעטרקאָווער 212) און קומט פאָר פון 8.15 ביז 1 אַ זייגער בייטאָג.

קאָנטראָל-פערזאַמלונגען פאַר רעזערוויסטען.

(—) אויף נאָוואָ-טאַרגאָווע 18 דאַרפען זיך היינט מעלדען די געבוירענע אין 1887, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 2. 3. 5. 8. 9. און 11 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט און זייערע נעמען הויבען זיך אָן

A. B. C. D. E. F. G. H CH. I. J. K. L. Ł.

M. N .O. P. R. S. T. U. W. Z. — מאָרגען

אויף קאָנסטאַנטינער 62 דאַרפען זיך היינט מעלדען די געבוירענע אין י. 1901, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 2. 3. 5. 8. 9. און 11 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַטען אויף די בוכשטאַבען

I. J. K. L. Ł. M. N, O. P.

מאָרגען — געבוירענע אין 1901 אויף די בוכשטאַבען R. S T. U. W. Z.

היינט דאַרפען זיך שטעלען אויף לעשנאָ 9, די רעזערוויסטען פון 1903 י. וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 13-טען קאָמיסאַריאַט און זייערע פאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן אויף די בוכשטאַבען:

I. J. K. L. Ł. M. N. O.

מאָרגען — פון 13 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט אויף

P. R. S. T. U. W. Z.

אויף נאָוואָ-צעגעלניאַנאַ 51, דאַרפען זיך מעלדען די רעזערוויסטען פון 1892 י., וואָס וואוינען אין 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט, מיט די פאַמיליען-נעמען אויף אַלע בוכשטאַבען.

מאָרגען — פון 1891 יאָהר פון 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14 קאָמיסאַריאַט אויף אַלע בוכשטאַבען.

אַ בלוטיג געשלעג צווישען אַ לאָקאַטאָר און אַ סובלאָקאַטאָר

(ב) אויף פּשענדזשעלניאַנאַ 36 האָט נעכטען, צווישען אַ געוויסער בראָניסלאַוואַ שעפּער מיט איהר סובלאָקאַטאָרקע פראַנצישקאַ סטאַמאַשטשיק, אויסגעבראָכען אַ סכסוך צוליב דירה-געלד. דער סכסוך האָט זיך פערענדיגט מיט אַ געשלעג, בעת וועלכען די סטאַמאַשטשיק האָט דערלאַנגט שעפּער'ן מיט אַנ'אייזערנעם שטאַנג אין קאָפּ אַריין אַזוי אַז די לעצטע איז אַוועקגעפאַלען אַ פער'חלש'טע, בעגיסענדיג זיך מיט בלוט, אויף דער ערד. עס זענען אַרויסגערופען געוואָרען פּאָגאָטאָוויע צו דער פערוואונדעטער שעפּער און די פּאָליציי, וועלכע האָט אַרעסטירט די סטאַמאַשטשיק.

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען.

מ. עפּשטיין (פּיעטריקאָווער 225), מ. באַרטאָשעווסקי) פּיעטריקאָווער 95), מ. ראָזענבלום (צעגעלניאַנאַ 12), גאַרפּיין (ווסכאָדניאַ 54), י. קאַפּראָווסקי (נאָוואָמיעסקאַ 15), אַ. סאָדאָווסקאַ (זגערזשער 87), ז. גאַרטשיק (פּושעיאַזד 59).

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען.
פּעטריקאָווער 10, טעל. 86-31
נעהמט אָן פון 8–9½ פריה און פון 3½–4½ נאָכמ.

פונ'ם יודישען לעבען אין בעלגיע.

אין די לעצטע וואכען איז צו בעמערקען א שטארקע אימיגראציע פון יודען קיין בעלגיען. אין בריסעל און אנטווערפען בעמערקט מען טאג-טעגליך נייע פנים'ער. דאס זענען לרוב יודען פון סלאוואקיי, וואס נוצען אויס די געלעגענהייט, וואס עס איז אבגעשפאט געווארען די וויזע צווישען טשעכאסלאוואקיי און בעלגיע און קומען אהער אין די שטעדט פון בייטעלעך און דימענטען אינדוסטריע צו זוכען חיונה. עס קומט אבער זעהר שווער אן דאס איינארדנען זיך אין בעלגיען. די אימיגראנטען, צום גרעסטען טייל אונקוואליפיצירטע ארבייטער, אדער סוחרים פון דערהיים, זענען אנגעוויזען אויף די בלויז צוויי פאכען, וואס געפינען זיך כמעט איינגאנצען אין יודישע הענד — צו וועלכע עס איז זיך אבער שווער צוצושלאגען צוליב פערשידענע טעמים. איבערהויפט איז פערבונדען מיט גרויסע שוועריגקייטען דאס אויסלערנען איינע פון די דריי מלאכות, וואס זענען פערהאן אין דער דימאנט-אינדוסטריע, ווייל דערצו איז נויטיג נישט נאר געוויסע בצוונדערע פעהיגקייטען, נאר אויך געלד-מיטלען פאר דעם אויסלערנען די מלאכה און אויף אויסהאלטען ביז צו דעם מאמענט וואס מען הויבט אן צו פערדינען. דאס בעטרעפט א טייל-מאל איבער 1000 דאלאר.

עס פאסירט אפילו אפטמאל, דאס דער שילער ווערט געוואר נאך א יאהר צייט לערנען, אז ער איז נישט פעהיג צו דער מלאכה און אזוי-ארום בלייבט ער אהן א געלד און אהן א פאך און מוז ווידער נעהמען דעם וואנדערשטעקען אין האנד כדי צו געהען פרובען מזל אין אנ'אנדערע שטאדט.

לעצטענס זענען פארגעקומען פאלען, וואס מען האט פשוט אויסגענארט ביי די אימיגראנטען זייער געלד, זייענדיג זיי מבטיח אויסצולערנען א פאך און דער לעהרער איז אויף איינמאל פערשוואונדען געווארען אהן יעדער שפור.

אויך פון פוילען קומען איצט מעהר אימיגראנטען ווי פריהער. דאס קומען מעהרסטענס קרובים צו זייערע רייכע פעטערס און ארדנען זיך דא איין אלס סוחרים, מעקלער און בעלי-מלאכות אינ'ם דימאנט-פאך.

די דימאנט-בערזעס העכערען יעדעס יאהר די סכומים פון איינטריטס-געלדער פאר נייע מיטגלי-דער, דאס שרעקט אבער נישט אב די נאר-וואס אימיגרירטע סוחרים זיך צו פערשרייבען אין די בערזעס. ביים היינטיגען טאג זעהען מאנכע פון זיי אויס (עס זענען פערהאן בסך הכל 4) ממש ווי א בית המדרש אדער חסידים שטיבעל. אומעטום איז דער בופעט א שטרענג כשר'ער. אין איין בערזע איז אפילו פערהאן איין צימער צום דאווענען. דארט דאווענט מען טאקע דריי מאל אין טאג מיט מנין כדין וכדת. שבת זענען דריי פון די בערזעס געשלאסען, א"י אז מען קען רוהיג זאגען, אז דער גאנצער דימאנטען-האנדעל שטעהט אין יודישע הענד. אין דער אינדוסטריע איז עס שוין א ביסעל אנדערש. דא קאן מען קאנסטאטירען, אז די יודען בילדען 80 פראצ. פון די דימאנט-שניידערס און קליווערס. דאס זענען די פאכען צו וועלכע עס נויטיגט זיך נישט קיין פאבריק, דאגעגען די שלייפער זענען 90 פראצ. פלעמער. דער סינדיקאט פון די דימאנט ארבייטער, וועלכער איז אגב זעהר גוט ארגאניזירט און שטעהט אין א נאהענטען קאנטאקט מיט דעם סינדיקאט פון די פאבריקאנטען, איז נישט שטארק צופרידען מיט דעם יודישען ארבייטער צוליב דעם וואס ער לאזט זיך בשום אופן נישט ארגאניזירען, היט נישט אב דעם 8-שעה'דיגען ארבייטס-טאג און בעזונדערס, נישט קוקענדיג אויף דיזם שטרענגען פערבאט פון דעם סינדיקאט אויסצולערנען דאס דימאנט-פאך נייע אימיגראנטען, כדי נישט צו פערגרעסערען די קאנקורענץ אויף דעם ארבייטס-מארק — האלטען די יודישע ארבייטער אין איין אויסלערנען נייע און אונטערגראבען אזוי ארום דאס גאנצע פאך. די דאזיגע פראגע האט שוין ארויסגערופען א גאנצע רייה ארויסטרעטונגען מצד די פיהרער פון דעם דימאנט-פערבאנד געגען די צוגעוואנדערטע פוילישע ארבייטער און האט אויך געהאט די פעולה, וואס די אימיגראציע-געזעצען זענען שטרענגער געווארען, אבער דער יוד גיט זיך שטענדיג אנ'עצה און די אימיגראציע איז דוקא לעצטענס, ווי געזאגט, פיל גרעסער, ווי ביז איצט.

אין דער בעלגישער פרעסע הערען זיך אויך לעצטענס שטימען וועגען דער צו גרויסער צאהל אויסלענדער, וואס קומען זוכען זייער ברויט אין בעלגיע. די דאזיגע שטימען הערען זיך תמיד בעת עס ווארפט זיך בעזונדערס אין די אויגען די גרויסע צאהל אימיגראנטען. זיי האבען אבער נישט קיין גרויסע בעדייטונג. אין די רעגירונגס-קרייזען איז מען, ווייזט אויס צופרידען פון דעם יודישען עלעמענט, וואס האט א דאנק זיין ענערגיע און האנדעלס-חוש אריבערגעפיהרט דעם צענטער פון דער דימאנט-אינדוסטריע פון האלאנד קיין בעלגיע, און אזוי-ארום געשאפען א גרויסען מקור פאר הכנסות פאר דער בעלגישער מלוכה-קאסע. די דאזיגע הכנסה קומט נישט נאר פון דירעקטע שטייערן, וואס די רייכע דימאנטערן טראגען אריין אין ריזען-סכומים נאר דורך דעם אזוי-גערופענעם „איבערטראג-שטייער" וואס ווערט געצאהלט פון יעדען געשעפט (קויף אדער פערקויף) פון דימאנט, און אזוי ווי די דימאנטען געהען אדורך א מייל מאל צעהנדליגער הענד איידער זיי קומען קיין אויסלאנד, ברענגט דער דאזיגער שטייער געוואלדיגע סכומים דער בעלגישער רעגירונג.

ווי בעקאנט גרייט זיך בעלגיע צו פייערן אין יאהר 1930 דעם יובילייי פון הונדערט-יעהריגער זעלבסטשטענדיגקייט. צו דער געלעגענהייט וועט פארקומען אין בעלגיען א וועלט-אויסשטעלונג, וואס וועט זיין פערטיילט אויף די שטעדט ליעדזש, בריסעל און אנטווערפען. אויף דער אנטווערפענער אויסשטעלונג, וואס וועט ארומנעהמען די געביטען שיפפאהרט, קאלאניען און פלעמישע קונסט וועט אויך זיין א בעזונדערע אבטיילונג פאר דער דימאנט-אינדוסטריע. צו דעם צוועק איז געשאפען געווארען א קאמיטעט אין וועלכען עס געהען איין דריי יודען.

די דאזיגע אויסשטעלונג וועט ווייזען די גאנצע, אפשר איינציגע אינדוסטריע אין דער וועלט, וואס שטעהט איין כמעט אין גאנצען אין יודישע הענד.

די יודישע קולטורעלע און סאציאלע אינסטיטוציעס האבען זיך לעצטענס אין בעלגיע פערמעהרט. אין אנטווערפען איז פארגעקומען דער חנוכת-הבית פון א יודישען קינדער-גארטען ביי דער שולע „תחכמוני", אויסער דעם האט זיך געעפענט נאך איין העברעאישער קינדער-גארטען און אינסטיטוט פאר יודישע למורים, פאר דער דערוואקסענער יוגענד. א געוויסער אנטווערפענער גביר ה' מ. פינקעלשטיין האט מנדב געווען 100,000 פראנק אויף א מושב-זקנים. אין בריסעל איז געעפענט געווארען א קינדער-ערהאלונגס-היים און א מקוה. מ'ר דערמאנען די לעצטע צוליב דעם רעש וואס איז ענטשטאנען אין בריסעל צוליב דעם ענין. די בריסעלער יודען, איך מיין נישט די אסימילירטע יאהודים, זענען זעהר צוריקגעשטאנען לגבי זייערע אנטווערפענער ברידער. דארט קריגט מען זיך ארום זייט יאהרען און דוקא דורך מודעות און אויפרופען אין די צייטונגען, צוליב א שוחט און א מקוה. מען האט אוש אין אנטווערפען געטיילט אין די גאסען א הימעלשרייענדען אויפרוף וועגען דער מקוה. דעריבער איז עס א בעזונדער געשעהעניש אין יודישען לעבען פון בריסעל אז די מקוה איז ענדליך אויפגעבויט געווארען.

י. פום

——:0:——

קליינגקייטען.

מילכיגס און... פינגער.

היינריך היינע, ויצענדיג אמאל אין א רעסטאראן צו מיטאג, האט בעמערקט אויפ'ן טעלער א ראמען-האר, האט ער צוגערופען די באלעבאסטע און האט צו איהר אזוי געזאגט: דאס האר איז זעהר א שעהנע זאך, אבער אלץ נישט ווען זיי ליגען אויפ'ן טעלער...

און דעם דאזיגען אנעקדאט האב איך מיר דערמאנט, ווען איך בין היינטיגע וואך צופעליג פערבייגעגאנגען דעם מארק וואו עס ווערט פערקויפט מילכיגס מכל המינים, הן שיטערע און הן געדיכטע, וואלט אלץ געווען שעהן און פיין, ווען די מאדאמען, וואס זענען די איינקויפערינס פון דעם ראזיגען מין זאלען נישט וועלען דוקא פערזוכען פון טעפעל.

יעדע מאדאם, זאל זיך לעבען הונדערט מיט צוואנציג יאהר און מיט איהר מאן און קינדערלעך אין נחת און אין פריידען, זאל מיר מוחל זיין האט א טבע, אז איידער זי קויפט זיך איין איהר מילכיגס, מוז זי פריהער פון יעדען מין טועם-טעם זיין און דוקא מיט'ן פינגער, גאר פשוט און אהן שום צערעמאניעס, זי טינקט איין מיט'ן פינגער אין די סמעטענע און לעקט אפ מיט'ן צונג, בשעת כמעשה טוט זי א קוק אין הימעל אריין און כאפט דעם ריכטיגען טעם, און אז איך האב מיר צו דעם צוגעקוקט א צעהן מינוט, האבע נפון איין טעפעל זיך בעלעקט אהן עך-הרע עטליכע און פערציג ווייבער.

יא, ליבע מאדאמעלעך, אייערע פינגערלעך זענען טאקע שעהנינקע, אבער אלץ נישט, ווען איהר שטעקט זיי אין די קריגלעך מילכיגס און איהר לעקט זיי אפ...

שא.

——:0:——

„די יודישע וועלט".

עס איז דערשינען דער אקטאבער-נומער (7) פון די „יודישע וועלט", חודש-שריפט פאר ליטעראטור, קריטיק, קונסט און קולטור, ארויסגעגעבער: ווילנער פערלאג פון ב. קלעצקין, מיט פאלגענדען רייכען אינהאלט: יוסף קירמאן — גוים (פאעמא); דוד בערגעלסאן — העלט-אויס, וועלט-איין (דערצעהלונגען); קאדיע מאלאדאווסקי — ליד'ער; א. ראובני — ווי דאס מזל פון קאפיטאן לעווליוחראר האט זיך פון איהם אפגעקעהרט; ארנאלד צווייג — רעב אלטער מיט'ן שטעקען (דערצעהלונג); יהושע ארגיעל — תאווה אונטער די אולם-ביימער (דריטער טייל); נח פרילוצקי — וועגען די מקורים פון שמואל-בוך; ד"ר ג. ראפאלקעס — סוביעקטיווע פרייהייט און אביעקטיווע שקלאפעריי, שרייבער און ווערק: ש. ניגער — פאלעמיק און ווירטשאפט; אהרן צייטלין — א. פילאזאפיע פון „ריינעם זיין"; ד"ר מ. קאנאפער — וושאבאטינסקי'ס ראמאן; די יודישע וועלט: י. מ. ניימאן — ליטעראריש „אונזערע"; נחמן מייזעל — שרייבער-צוזאמענפאהר; מ. וויכערט — ביינוש מיכאלעוויטש.

דער שווארצער וואלף

(6

(ראמאן).

קאפיטעל 3.

ספקות.

דער נעהיים-אגענט ראדושינסקי האט אקארשט נעהאט אפגעגעבען דעם שוויצאר זיין הוט און שירעם, או זיך נעלאזט געהן צום עס-צימער.

אין זיין צושטרייטען בליק, וואס ער האט געווארפען אויף וולארעק'ן איז נישט געווען קיין שום אויסערגעוועהנליכעס, און דאך האט וולארעק זיך נעמוזט אנטאן א גרויסען כוח, כדי צו פערבעהאלטען זיין אומרוהיגקייט, און צו דערשטיקען דעם זיפץ פון דערלייכטערונג.

די צופעליגקייט פון דער בעגעגעניש איז געווען אזוי בולט, אז זיין אומרוהיגקייט האט געראפט איינאנצען פערשווינדען.

כל זמן ער, וולארעק אליין האט מיט צעהן מינוט צוריק נישט געוואוסט, אז ער וועט פערפאהרען אין קאלסקא'ס האטעל, האט דאך ראדושינסקי אוודאי נישט געקאנט וויסען דעם קלערען.

הייסט עס, אז די מיסיע פון דעם געהיים-אגענט האט נישט קיין שייכות מיט איהם.

א חוץ דעם האט ראדושינסקי, ארויסגעהענדיג פון קארידאר, זיך אפגעשטעלט, און נעהייסען איינהייצען אין זיין צימער.

הייסט עס, ווידער, אז ער אליין וואוינט אין דעם דאזיגען האטעל, און געהט עס נישט אויספערהאלטען.

וולארעק איז געווען אינגאנצען בערוהיגט, און ער איז אוועק נאך זיין שונא אין עס-צימער.

דער אויסזעהן זיינער און די מאביירען האבען נעמאכט אזא סאלידען אימפאזאנטען איינדרוק, אז דער דירעקטאר פון האטעל איז איהם אליין ענטקעגנגעגאנגען, אויסגעקליבען פאר איהם דעם בעקוועמסטען טישעל, און זיך פערנייגט און דערווארטונג אויף בעפעהלען.

וולארעק האט זיך בעשטעלט א מיטאג, און זיך פריי אפגעגעבען צו דעם זיסען שטראם פון ערינערונגען.

נישט אכטענדיג אוי דער אומגעריכטקייט פון זיין בעשלוס צו פערפאהרען אין זיין אמאליגען האטעל, האט ער דאך, נאך פון פריהער נעהאט אנ'אונטערבעוואוסטזיניגע כוונה טראכטענדיג וועגען דער קאלסקא'ס האטעל, ווי רהיינו — צוזאמענצוקלייבען כאטש אביסעל אינפארמאציעס וועגען זיך גופא, וועגען דער אפשטאמונג פון אונטערגעווארפענעם און פערווארלאזטען קינד.

ער האט אבער פערשטאנען, אז ער איז צו שפעט געקומען: פון דעם פריהערדיגען האטעל „פאריזיען" איז כמעט קיין זכר נישט נעבליבען.

די פרוי קאלסקא איז ש'ין דא נישט נעווען.

פונ'ם פאריזיגען פונאנדערפערענען זיך האט ער זיך דערוואוסט, אז מיט אכצעהן חדשים צוריק האט דער האטעל נעטוישט זיינע באלעבאטים: דער ערשטער באלעבאס איז געשטארבען, און די אלמנה, פרוי קאלסקא האט פערקויפט דעם האטעל, און איז אוועקגעפאהרען אינערגיץ אויף דער פראווינץ — וואוהין ווייסט מען נישט.

מיט די נייע באלעבאטים איז געקומען א סך נייעס — נייע מעבעל, נייע רינערשאפט.

פון די אלטע לאקאיען איז קיינער נישט געבליבען.

וולארעק'ן איז אויפ'ן זינען געקומען אנ'אלט בעקאנט ליד:

„עס געהען ווייט אוועק
„די פנים'ער בעקאנטע,
„זיי געהען ווייט אוועק,
„און קומען נישט צוריק..."

האט מיט פערטראכטונג א שמייכעל נעטון, און צוגעגעבען:

„נו, זאלען זיי געהן צו אלע רוחות!"

דאס עסען האט זיך אבער אי זהאטעל נישט געענדערט.

די קיך איז געווען א פרעכטיגע, ווי געווען כעטיפענדיג זיך אין זיינע זכרונות, האט זיך וולארעק אבער נישט פערגעסען, און פון זיין ארט האט ער אכטונג געגעבען אויף ראדושינסקי'ן, וועלכער איז געזעסען אין צווייטען עק זאל.

דער געהיים-אגענט איז געווען א נידעריגער ברייט-פלייציגער פערשוין מיט א קאנטיגער נאמבע, א גראבער נאז, קאלטע בלויע אויגען און א רויטען פנים, ענליך צו א שלעכט-צוגעפרעגעלטען ביפשטיק.

מ'האט איהם דערלאנגט א געוועהנליכען וואכערינען מיטאג: געבראטען פלייש, קארטאפעל, קרויט, קעז און ביר...

געגעסען האט ער פאמעליך, ענערגיש געקייט, און נישט אויפגעהויבען די אויגען פון דער צייטונג.

דאס זיין אריינגעטון אין דער צייטונג איז אבער געווען אנ'אויסערגעוועהנליכע, און עפיס איז דא געווען נישט גלאט כשורה...

וואס האט ער עס, אייגענטליך, נעראפט אזוי מאסקירען זיין אויפמערקזאמקייט?

וולארעק האט זיך שנעל אנגעשטויסען וועג'ן וואס עס האנדעלט זיך.

איצט איז שוין געווען אבסאלוט קלאר, אז נישט איהם, וולארעק'ן מיינט ער עס.

עפיס מעהר ווי צעהן טישלעך זענען איצט געווען פערנומען אין רעסטאראן דורך מענער און דאמען.

דאס רוב איז מען ד אנגעוועסען פארלעכוויז, טרינקענדיג קאווע, ליקער, רויכערענדיג פאפיראסען.

נישט ווייט אבער פון ראדושינסקי'ס טישעל זענען געזעסען דריי מענשען, וואס האבען קאנצענטרירט אויף זיך די אויפמערקזאמקייט פון דעם נעהיים-אגענט.

וולארעק האט בעמערקט, אז ראדושינסקי האט איבערגעקעהרט די צייטונג, ווען דער שמועס פון די דריי מענשען פלעגט זיך איבעררייסען.

איינעם פון די דאזיגע דריי פערשוינען האט מען געקאנט אננעהמען פאר א רייכען, סאלידען „אמעריקאנער פעטער", וואס אויסגעזעהן האט ער אויף א יאהר זעכציג.

ער האט גערעדט מיט א שארפען אקצענט, הייזעריג געהוסט, און דאס פנים זיינס האט עדות געזאגט אויף גרויסער צורודערונג — עס איז געווען א צוקנייטשטע ביינערדיגע מאסקע, פערקרימט פון עפיס א שרעקליכער אומרוהיגקייט.

ווען וולארעק האט זיך אין א געוויסען מאמענט בעגעגענט מיט זיין בליק, האט זיך איהם אויסגעוויזען, אז ער קוקט אין די אויגען פון א מת, און אנ'אומאנגענעהמער ציטער איז א דורך איבער זיין לייב.

די דאזיגע אויגען זענען געווען פון אזא העלען, גרוי-וואסערדיגען קאליר, אז עס האט זיך אויסגערוכט, אז זיי ניסען זיך צונויף מיט די אייסלער, און די גרויסע שווארצאפלען צווישען די הוילע רויטע ברעמען האבען אויסגעזעהן, ווי אויסגעלערינטע אומבעוועגליכע.

אויף א וויל האבען זיך די דאזיגע שרעקליכע אויגען איינגעשטאכען אין וולארעק'ן, און זיך ארא געלאזט.

ווען וולארעק האט ווידער געווארפען א בליק אויף איהם, האט דער אלטער זיך ש'ין נעהאט אפגעקעהרט אין א זייט, און זיך צוגעהערט, וואס זיין שכן האט גערעדט.

רעכטס פון איהם איז געזעסען א מיידעל. אוודאי זיינס א טאכטער.

זי איז געווען א טיפישע אמעריקאנערין, און האט אויסגעזעהן צו יונג, כדי מען זאל קאנען אננעהמען, אז זי איז א ווייב פון דעם דריטען, וואס איז געזעסען ביים טיש.

א בעשיירענע, א געלאסענע איז זי געווען אנגעטון מיט געשמאק, פיין צונעקעמט, און איהרע גרויסע טונקעלע, כמעט קינדערישע אויגען האבען צניעות'דיג זיך ארומגעקוקט אין זאל.

ספעציעל שעהן איז זי נישט געווען, נאר איהר ווייכער, צארטער שמייכעל איז געווען ממש צופערהאפט.

(פארטזעצונג קומט)

טעלעגראמע!.

גענבאפט די שענדער

פון די יודישע בית-עלמינס אין דייטשלאנד.

בערלין, 25 (י.ט.א. טעלעגראפיש). דער פאליציי איז געלונגען צו כאפען 2 יונגע דייטשען, וועלכע האבען זיך בעטייליגט אין שענדען דעם בית-עולם אין קעטענעק.

קאבינעט-קריזיס אין יוגא-סלאוויען.

בעלגראד, 25. (א.ח.) דא ווערט פאראויס-געזעהען אנ'ענדערונג פון קאבינעט.

דער איצטיגער ראש פון דער רעגירונג, דער פרעמיער קראשוץ, וועט זיך דעם 1-טען דעצעמבער אפגעבען אין דימיסיע.

דער נייער קאבינעט זאל זיך אבער לויט'ן בעשטאנד נישט שטארק אונטערשיידען פון דעם איצטיגען.

דער פירער פון די מוסולמענער אין אינדיען

טרעט שארף ארויס געגען ענגלאנד.

ירושלים, 25 (יט"א טעלעגראפיש) דער פיהרער פון די מוזולמענער אין אינדיען מחמד עלי איז דא ארויסגעטרעטען מיט א גרויסער רעדע, ער האט ערקלערט: נישט די יודען זענען שונאים פון די אראבער, נאר דער בריטישער אימפעריאליזם, וואס פערמעסט זיך צו בעזיגען אלע מאכמעדאנישע לענדער אין דער גאנצער וועלט. די ענגלישע הערשאפט אין א"י איז נישט לטובת די יודען און נישט לטובת די אראבער, נאר לטובת די בריטען.

אברהם רייזען אין בערלין.

בערלין, 25 (יט"א טעלעגראפיש) אהער איז אנגעקומען אברהם רייזען. אין ארבייטער-קולטור-פעראיין איז פאר איהם איינגעארדענט געווארען א פייערליכע אויפנאהמע

שווערע פערוואונדעט אונטער'ן טראמוואי.

(2) אויף רוג אגראראווע און נאראמיעסקע איז נעכטען ארונטערגעפאלען אונטער'ן טראמוואי דער 25-יעהריגער אברהם גוטשטאט (נאווא-טאר-נאווע 41).

די ארויסגערופענע פאגאטאוויע האט דעם שווער-פערוואונדעטען ערטיילט הילף.

פון קינא „ספלענדיד".

פון פרייטאג אן ווערט אין קינא טעאטער „ספלענדיד" רעמאנסטרירט מיט גרויס ערפאלג דער סענסאציאנעלער פילם א. נ. „דער מענש פון געלעכטער" לויט'ן בעריהמטען ראמאן פון ויקטאר הוגא. אין דעם פילם שפילען מיט מיט גרויס ערפאלג די בעריהמטע קינא-שטערן קאנראד ווייד און מארי פהילבין.

אזא מין „שלום בית"...

(*) היינטיגען זומער האט א געוויסע פרייעשאק געמאלדען אין דער פאליציי, אז זי האט פעסטגעשטעלט לעבט איהר מאן מיט איהר איינענער טאכטער ווי מאן און ווייב. די פאליציי האט פעסטגעשטעלט, אז זיי געפינען זיך אין אזעלכע בע-ציהונגען זייט צוויי יאהר און האט רעריבער פער-פיהרט א פראצעס.

נעכטען איז דער פראצעס פארגעקומען ביי פערמאכטע טירען. קלעמענס וויעשטשאק איז פער-משפט געווארען אויף 1 יאהר טורמע און זיין טאכטער העלענע אויף 2 חדשים טורמע.

Dr. med. **H. Lubicz**

צעגעלניאנא 43. טעל. 32=41

ספעציאליסט פאר הויט, וועגערישע און מענער-שוועכע קראנקהייטען. היילונג מיט קווארץ לאמפע (האר-אויספאל)

נעהמט אן פון 8–10 און פון 5–8 אוונד.

כעמיש-באקטעריאלאגישע לאבאראטאריע
מאגיסטער נ. שאץ
פעטריקאווער 37, 2. שט., פראנט.
אנאליזען פון קאל, אורין, לייכעץ א. צ. וו.
אורין-אנאליז – 4 זל.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי	נאז האלז, אויערען קר.	10–11 2–6 4–7
ד"ר רוזשאנער	הויט און געשלעכט קר.	10–11 1–3
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק	אויגען-קראנקהייטען	1–2 7–8
ד"ר יוסטמאן	נערווען קראנקהייטען	12–2
ד"ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	10–12 4–5
ד"ר פאפיערני	פרויען און געבורטס-הילף	11–1½ 5–6
ד"ר קאנטאר	כירורגישע-קראנקהייט	4-5 און 3–7
ד"ר ווינבערג	אינ. חצר, לונגען-קר.	11–1½ 5–7
ד"ר כאופעל	רענטגען	10–12 4–6
א. גראדזענסקי	צאהן-ארצט	3–7
ב. ראזעס	צאהן-ארצט	9–2

... פון דער לעטשניצע איז געעפנט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט
... פון הויט קראנקהייטען ... בעשטראהלונג ... עלעקטראטעראפיע ...
די לעטשניצע איז ... אפען וואכענ-טעג און שבת
ערצטליך-קאסמעטיש. גאבינעט
פרל. ס. מארקוס נעהמט אן פון 5–7 אוונט

Dr. med. **A. Uryson**

קאנסטאנטינער 20, טעל. 35=85

נעמט אן פון 3 ביז 5 א זייגער נאכמיטאג.

אל תתהלל ביום מחר!!
כי לא תדע מה ילד יום.
לייג נישט אפ אויף מארגען
נאר, אז די דארפסט ערלעדיגען סאנדאווע זאכען זאלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא
פעטריקאווער 17 דורכגאנג זאכאדניא 52
וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאפט געשריבען לויט'ן אוטענטיש אלערליי ביטעס, קלאגעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס צייווילנע און קארנע אפאזיציעס, אדוואלאניעס, רעקורסען וועגען דירה אין ווארשאנד-ראזיעמטשי, וועגען פעסער אין קאמיסאריאט-רושאנדו און אלע פאליציי-בעצירקען, אקטען אינמערציזיעס, אקטע דארא-וויזנעס, קארנע טפראוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען. ספעציאליסט פון שותפות-אקטען.
מיט אכטונג
י. מאנעלא רעכט-קאנסולענט.

ערשטקלאסיגע, אייגענע אויסארבייטונג ווי:
שפייזע-צימער, שלאף-צימער
ווי אויך איינצעלנע מעבעל-שטיקער
צו מעסיגע פרייזען, גוטע בעדינגונגען און רעיעלע בעהאנדלונג איז צו בעקומען ביים טישלער שוו. יאקובא 16.
ס'ווערען אויך אנגענומען בעשטעלונגען. בעמ.: צופאהר מיט'ן טראמוואי נומער 14.
מעבעל

קוואליפיצירטע
קראפט-שפולערינס
ווערען געזוכט
ביי מעשבערג, נאוואמיעסקא 26. ס'איז אויך נויטיג א רעפעזירקע. 2727

א טיכטיגע
פערקויפערין
בעקאנט אין די קאלאניאל- און פוטער בראנזשע, ווערט פון זאפארט געזוכט. צו ערפאהרען ציגעל-גאס 36 (אין רעסטאראן) 2727

א געוועלב-איינריכטונג
צו פערקויפען. ערפאהרען ביי די צייטונגס-פערקויפערין אויף קילינסקי-גאס (רוג שרעדניא). 2726

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
הויט און וועגערישע קראנקה. רענטגען און ליכט-טהעראפיע, נעמט אן פון 4—7 אין אוונד
צוריקגעקעהרט

Dr. med. I. WAJNBERG
CEGIELNIANA 47, tel. 26-02
8–9 ...
צוריקגעקעהרט

קנאבען
מיט גוטע שטימען, ווערען געזוכט
אין דער סינאגאגע, אל. קאשטשושקי.
צו מעלדען זיך יעדען מיטוואך פון 5-6 אוונד
אין דער פראבע-שטוב. 2621

ד"ר מ. וואלפסאן
17 ווסכאדניא 17
טעלעפאן 28=83
איז צוריקגעקעהרט

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקה. בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע.
האט זיך איבערגעצויגען אויף אנדזשעיא 5
נעמט אן פון 8 – 10 פריה און פון 5–9 אין אוונד.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

ד"ר א.ס. טעננבוים
וואלטשאנסקא 4, טעלעפאן 40-25
אינערליכע קראנקהייטען
איז צוריקגעקעהרט.
נעמט אן פון 6 ביז 7 אין אוונד. 2170

Dr. med. ALBERT GOTLIB
פיעטריקאווער 26, טעל. 77-50
אקושער און פרויען = קראנקהייטען
נעהמט אן פון 4 ביז 7 אין אוונד. 2611

טאנץ = לעקציעס
ערטיילט פריוואט
SZ. RYBOWSKI, Kilińskiego 163 פון 10 א זייגער פריה

שרייבמאשין-ביורא
האכבערג
פאנסקא 1
טעל. 36-77
ערלעדיגט אלע ארט געריכטליכע און שטייער-אנגעלעגנהייטען אין אלע אמטען אויך אויף לאדזער וואיעוואדזטווע רעיעל און פינקטליך.
בעמערקונג: וועגען פערשידענע שטייער-פראגע נעהם איך פערזענליך אן צווישען 5–6 נאכמיטאג.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.
Od wtorku, dnia 20-go do poniedziałku, dnia 26-go listopada 1928 r. wł.
Dla dorosłych: Dla dorosłych:
OTELLO
(ZEMSTA MURZYNA)
reżyserji Dymitra Bukowieckiego.
W rolach głównych:
Lya de Putti. Emil Jannings i Werner Krauss.
Dla młodzieży:
BITWA MORSKA
przy wyspach Falklanzkich

יודישער
פרויען-פערבאנד וו.י.ז.א.
אלעע קאשטשושקי 21.
היינט, מאנטאג, 8.30 אין אוונד – אויפ'ן וועכענטליכען טעע-אוונד, וועלען ארויסטרעטען מיט רעפעראטען די חשוב'ע געסט פון פאלעסטינא
ה' לייב יפה און ה' ש. זשוכאוויצקי
איינטריט פאר מיטגלידערינס און ארייגעפיהרטע געסט נור געגען איינטריטס-קארטען. 2722
בעמ.: דער קאנצערט פון פר' ברנשטיין-כהן וועט פארקומען דעם 5. דעצעמבער ד. י.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און דענטיסטישער קאבינעט.
בזשעזשינער 11, טעלעפאן 37=63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אוונד.

ד"ר, האלינסקי	נאז, האלז, אויערען קר.	3–4
ד"ר קעשנער	קינדער קראנקהייטען	9-11 3-4½
ד"ר שיפמאן	אינערליכע קראנקהייטען	11—1
ד"ר לוביטש	הויט און געשלעכט-קר.	12½—1½
ד"ר שפירגעלד	נערווען און גמיטינע קר.	1 – 2
ד"ר גאלדבלאט	אויגען-קראנקהייטען	12½—½
ד"ר פרידמבערג	כירורגישע קראנקה.	1—2
ד"ר בערגמאן	פרויען און געבורטס-הילף	3—4

... שפראך-שטערונגען ווי שטאמלען א. א. ... קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהלונג איינשפריצונגען, ... עלעקטריזאציע, אפעראציעס. אויף ... און לאבאראטאריום ווערען ... אנאליזען, ווי אויך פלעגמע און בלוט ... געגען שקארלאטין.
... זכי סטאראפאלסקא
צאהן-ארצט 10—1 3 – 6
קינסטליכע צייהן, קראנען, פאמבען א. א. וו.
די לעטשניצע איז אויך מעטינ זונטאג.

אבאנעמענט-פרייז: אין לאדז – 5 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים, אויף דער פראווינץ – 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד מיט 30 פראצ. טייערער.
אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—15 גר. ... אין טעקסט—40 ... נאך'ן טעקסט—1 ...

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.
Czcionkami i druk „Najer Folksblat" Piotrkowska 21.